

Funktionshindersfrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 45 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011 som rör funktionshindersfrågor. Av dessa behandlas 14 yrkanden förenklat eftersom de tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen behandlade i betänkande 2010/11:SoU11 Funktionshindersfrågor.

Utskottet har fått veta att regeringen kommer att ge Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) ett uppdrag som innebär att ett underlag ska tas fram för att kunna bedöma orsakerna till utfallet av Försäkringskassans beslut om assistansersättning, såväl vid nybeviljande som vid tvåårsomprövning av sådana beslut.

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen om att utskottet är angeläget om att arbetet med frågan om den personliga assistansen påskyndas. Utskottet anser därför att ISF ska delredovisa sina slutsatser senast i december 2012. Regeringen ska därefter skyndsamt återkomma till utskottet med en bedömning av delredovisningen och eventuella behov av åtgärder för att upprätthålla intentionerna i LSS. En slutredovisning av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast i oktober 2014. Utskottet betonar vikten av att brukarorganisationerna får medverka i uppdragets genomförande genom att ges möjlighet att delge sina synpunkter, se s. 29–32.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns nio reservationer och tio särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Utskottets överväganden	8
Funktionshinderspolitikens inriktning	8
Motioner	8
Bakgrund	8
Utskottets ställningstagande	14
Stöd till personer med funktionsnedsättning	15
Motioner	15
Bakgrund	17
Utskottets ställningstagande	29
Hjälpmedel	33
Motioner	34
Bakgrund	34
Utskottets ställningstagande	37
Glasögon för barn	38
Motioner	38
Bakgrund	38
Utskottets ställningstagande	40
Funktionshindersfrågor – förenklad behandling	42
Utskottets ställningstagande	42
Reservationer	43
1. Funktionshinderspolitikens inriktning, punkt 1 (S)	43
2. Funktionshinderspolitikens inriktning, punkt 1 (MP, V)	44
3. Behovsbedömning vid personlig assistans, punkt 2 (V)	44
4. Regelverken för personlig assistans, punkt 3 (MP, V)	45
5. Ledsagarservice, punkt 4 (S)	46
6. Ledsagarservice, punkt 4 (MP, V)	47
7. Kompetenskrav inom LSS, punkt 5 (SD)	48
8. Hjälpmedel, punkt 7 (MP)	48
9. Hjälpmedel, punkt 7 (V)	49
Särskilda yttranden	51
1. Behovsbedömning vid personlig assistans, punkt 2 (V)	51
2. Ledsagarservice, punkt 4 (S)	51
3. Kompetenskrav inom LSS, punkt 5 (V)	52
4. Hjälpmedel, punkt 7 (S)	52
5. Glasögon för barn, punkt 8 (MP)	52
6. Glasögon för barn, punkt 8 (SD)	53
7. Glasögon för barn, punkt 8 (V)	53
8. Funktionshindersfrågor – förenklad behandling, punkt 9 (S)	53
9. Funktionshindersfrågor – förenklad behandling, punkt 9 (MP)	54
10. Funktionshindersfrågor – förenklad behandling, punkt 9 (V)	54
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	55
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011	55

Bilaga 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 9 60

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Funktionshinderspolitikens inriktning

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:So446 av Betty Malmberg (M) yrkande 1,

2011/12:So447 av Marta Obminska (M),

2011/12:So521 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 44 och

2011/12:A350 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (MP, V)

2. Behovsbedömning vid personlig assistans

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört om att utskottet är angeläget om att arbetet med frågan om den personliga assistansen påskyndas. Utskottet anser därför att Inspektionen för socialförsäkringen ska delredovisa sina slutsatser senast i december 2012. Regeringen ska därefter skyndsamt återkomma till utskottet med en bedömning av delredovisningen och eventuella behov av åtgärder för att upprätthålla intentionerna i LSS. En slutredovisning av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast i oktober 2014. Utskottet betonar vikten av att brukarorganisationerna får medverka i uppdragets genomförande genom att ges möjlighet att delge sina synpunkter. Därmed avslår riksdagen motionerna

2011/12:So284 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 1,

2011/12:So459 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 1 och

2011/12:So530 av Yvonne Andersson (KD).

Reservation 3 (V)

3. Regelverken för personlig assistans

Riksdagen avslår motion

2011/12:So459 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 4 (MP, V)

4. Ledsagarservice

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:So284 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 2,

2011/12:So338 av Agneta Luttröpp (MP) yrkande 2,

2011/12:So339 av Agneta Luttröpp (MP),

2011/12:So461 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkandena 1–3,

2011/12:So539 av Håkan Bergman och Matilda Ernkrans (båda S) yrkande 2 och

2011/12:So543 av Matilda Ernkrans och Håkan Bergman (båda S).

Reservation 5 (S)

Reservation 6 (MP, V)

5. Kompetenskrav inom LSS

Riksdagen avslår motion

2011/12:So645 av Margareta Sandstedt och Per Ramhorn (båda SD).

Reservation 7 (SD)

6. Översyn av LSS

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:So537 av Lotta Finstorp och Åsa Coenraads (båda M),

2011/12:So554 av Jan Ericson (M),

2011/12:So571 av Staffan Danielsson och Helena Lindahl (båda C)
och

2011/12:So580 av Finn Bengtsson (M).

7. Hjälpmedel

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:So457 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt

2011/12:Kr254 av Anita Brodén (FP) yrkande 3.

Reservation 8 (MP)

Reservation 9 (V)

8. Glasögon för barn

Riksdagen avslår motionerna

2011/12:So234 av Fredrik Olovsson (S),

2011/12:So264 av Jasenko Omanovic och Ingemar Nilsson (båda S),

2011/12:So269 av Arhe Hamednaca (S),

2011/12:So337 av Agneta Luttröpp m.fl. (MP),

2011/12:So625 av Carina Herrstedt och Julia Kronlid (båda SD),

2011/12:So638 av Per Ramhorn och Mattias Karlsson (båda SD) och

2011/12:So658 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 13.

9. Funktionshindersfrågor – förenklad behandling

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 19 april 2012

På socialutskottets vägnar

Kenneth Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth Johansson (C), Lena Hallengren (S), Mats Gerdau (M), Helena Bouveng (M), Ann Arleklo (S), Isabella Jernbeck (M), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Agneta Luttröpp (MP), Per Ramhorn (SD), Eva Olofsson (V), Teres Lindberg (S), Metin Ataseven (M), Maria Lundqvist-Brömster (FP), Rickard Nordin (C) och Roland Utbult (KD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas 45 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011 som rör funktionshindersfrågor. Av dessa behandlas 14 yrkanden förenklat eftersom de tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen behandlade i betänkande 2010/11:SoU11 Funktionshindersfrågor.

En skrivelse från Humana Assistans AB om hjälpmedel till assistansberättigade personer inkom till utskottet den 10 januari 2012. Skrivelsen anmäldes vid utskottets sammanträde den 19 januari 2012.

En skrivelse jämte namnlista med upprop om LSS och blinda och gravt synskadade personer inkom till utskottet den 30 januari 2012 från Synskadades Riksförbund. Skrivelsen anmäldes vid utskottets sammanträde den 31 januari 2012. En kompletterande skrivelse jämte namnlista inkom till utskottet den 19 mars 2012 från Synskadades Riksförbund. Skrivelsen anmäldes vid utskottets sammanträde den 20 mars 2012.

Som ett led i beredningen av detta ärende har följande informerat utskottet:

- Företrädare för Socialstyrelsen om rapporten Behov av personlig assistans – Ett instrument som stöd vid bedömning vid utskottssammanträdet den 18 oktober 2011.
- Företrädare för Försäkringskassan om rapporten Svar på uppdrag om assistansersättning vid utskottssammanträdet den 15 november 2011 samt om behovsbedömningsinstrumentet och uppföljning av beslut om personlig assistans vid sammanträdet den 13 mars 2012.
- Den särskilde utredaren i Utredningen om assistansersättningens kostnader (S 2011:04) om betänkandet Åtgärder mot fusk och felaktigheter med assistansersättning (SOU 2012:6) vid utskottssammanträdet den 28 februari 2012.
- Företrädare för Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam) om funktionshindersfrågor vid utskottssammanträdet den 1 mars 2012.
- Företrädare för Handikappförbunden om personlig assistans m.m. vid utskottssammanträdet den 22 mars 2012.

Utskottets överväganden

Funktionshinderspolitikens inriktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om funktionshinderspolitikens inriktning.

Jämför reservationerna 1 (S) och 2 (MP, V).

Motioner

I motion So521 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 44 begärs ett tillkännagivande om funktionshinderspolitikens inriktning. Motionärerna anför att trots kvarstående problem och orättvisor för personer med funktionsnedsättningar saknas nya mål och konkreta förslag från regeringens sida. Funktionshindersfrågorna är i första hand rättighetsfrågor och inte vård- och omsorgsfrågor.

I motion A350 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om tillgänglighetsskapande åtgärder.

I motion So446 av Betty Malmberg (M) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om vikten av att leva upp till FN:s konvention om mänskliga rättigheter när det gäller personer med funktionsnedsättning. Motionären anför att det bör övervägas om sanktioner ska kunna utdömas vid bristande tillgänglighet.

I motion So447 av Marta Obminska (M) begärs ett tillkännagivande om att göra kunskapscentrumet för föräldraskap och kognitiva svårigheter i Uppsala län till ett nationellt centrum.

Bakgrund

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning behandlades av utskottet i betänkande 2010/11:SoU11 Funktionshindersfrågor. Utskottet uttalade då följande (s. 19, 1 res. V):

Genom Sveriges ratificering av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har funktionshinderspolitiken fått en tydligare grund. Utskottet konstaterar att Sveriges första rapport om hur Sverige efterlever konventionen nyligen har överlämnats. Syftet med rapporten är att beskriva hur mänskliga rättigheter främjas och skyddas i Sverige med fokus på personer med funktionsnedsättning. I rapporten redogörs för de åtgärder som vidtagits och för de utmaningar som identifierats för att klargöra hur svensk lagstiftning och övriga förhållanden i Sverige ställer sig till konventionen.

Utskottet anser inte att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motionerna [...]. Motionerna avstyrks.

Även motionsyrkanden om den framtida strategin behandlades av utskottet vid samma tillfälle. Utskottet uttalade då följande (s. 20, 2 res. S och V):

Utskottet välkomnar planerna på fastställande av en ny strategi för funktionshinderspolitiken. Inför den nya strategin har regeringen beslutat om olika uppdrag för att få ett tillförlitligt underlag. Här kan nämnas Statistiska centralbyråns uppdrag att ta fram underlag för statistik om barn och unga med funktionsnedsättning och Handisams uppdrag att ta fram en undersökningspanel gällande personer med funktionsnedsättning och utbetalning av medel. Resultaten av uppdragen kommer att utgöra ett viktigt underlag för det framtida arbetet inom området. Utskottet ser också fram emot resultatet av det arbete för ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning som pågår i olika län och vill även lyfta fram Handisams arbete med tillgänglighet och information, t.ex. arbetet med Öppna jämförelser.

— — —

Mot bakgrund av det arbete som pågår anser utskottet inte att riksdagen bör ta några initiativ med anledning av motionerna [...]. Motionerna avstyrks.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning undertecknades av Sverige den 30 mars 2007. Samma dag undertecknade Sverige även ett fakultativt protokoll till konventionen som innebär att den som anser att hans eller hennes rättigheter är kränkta har möjlighet att klaga till en övervakningskommitté. Konventionen och protokollet trädde i kraft den 3 maj 2008, och för Sveriges del trädde den i kraft den 14 januari 2009. Detta kunde ske utan ändringar i gällande lagstiftning (prop. 2008/09:28, bet. 2008/09:SoU3, rskr. 2008/09:38).

Den 31 januari 2011 avlämnades Sveriges första rapport till FN:s kommitté för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Rapporten innehåller en fullständig redogörelse för de åtgärder som staten har vidtagit för att verkställa sina skyldigheter enligt konventionen samt specifik information om genomförandet av konventionen och om de framsteg som uppnåtts.

EU:s handikappstrategi

I Europeiska kommissionens meddelande EU:s handikappstrategi 2010–2020: Nya åtgärder för ett hinderfritt samhälle i EU (KOM(2010) 636) läggs en ny handikappstrategi fram. Kommissionen har fastställt åtta huvudsakliga insatsområden: tillgänglighet, delaktighet, lika rättigheter och likabehandling, sysselsättning, utbildning, socialt skydd, hälsa samt utrikespolitik. För varje område har övergripande mål formulerats som ett sätt att konkretisera och prioritera samt tydliggöra uppföljningsprocessen. Kommissionen kommer senast i slutet av 2013 att lägga fram en lägesrapport där

genomförandet av insatserna, framsteg i medlemsstaterna och EU:s rapport till FN-kommittén om rättigheter för personer med funktionsnedsättning behandlas.

Strategin har behandlats av utskottet i utlåtandet EU:s handikappstrategi 2010–2020: Nya åtgärder för ett hinderfritt samhälle i EU (utl. 2010/11: SoU13). Utskottet konstaterar att de grundläggande utgångspunkterna för strategin och de övergripande målen till stor del är samstämmiga med de nationella mål för funktionshinderspolitiken som riksdagen fastställde 2000 (prop. 1999/2000:79, bet. 1999/2000:SoU14, rskr. 1999/2000:240) och som vidareutvecklades 2010 (skr. 2009/10:166, bet. 2009/10:SoU20, rskr. 2009/10:343). Utskottet välkomnar strategin. Utskottet framhåller att barnperspektivet bör beaktas i det fortsatta arbetet med strategin. Vidare anser utskottet att det är viktigt att även kvinnors och mäns lika rättigheter betonas när EU i sina externa relationer verkar för att främja rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Utskottet överlade enligt 10 kap. 4 § riksdagsordningen om strategin den 10 februari 2011. Regeringens förslag till svensk ståndpunkt var bl.a. att de grundläggande utgångspunkterna för strategin samt de övergripande målen i stora drag är samstämmiga med de nationella mål för funktionshinderspolitiken som fastställdes av riksdagen 2000 (prop. 1999/2000:79) och som sedan har bekräftats och vidareutvecklats av regeringen i en skrivelse till riksdagen i mars 2010 (skr. 2009/10:166). I utskottet fanns en majoritet för regeringens redovisade ståndpunkt, dock med tillägget att barnperspektivet ska beaktas samt att när EU i sina externa relationer verkar för att främja rättigheter för personer med funktionsnedsättning är det viktigt att även kvinnors och mäns lika rättigheter betonas.

Ministerrådet (Epsco) antog rådsslutsatser om strategin den 17 juni 2011 där ministerrådet gav sitt stöd till genomförandet av strategin. I slutsatserna pekar man på behovet av att på lämpligt sätt använda befintliga medel för att genomföra de föreslagna åtgärderna och av att integrera frågor om funktionshinder i Europa 2020-strategin. För att säkerställa ökad integration i samhället av kvinnor, män och barn med funktionshinder bör man förbättra tillgängligheten och säkerställa lika tillgång för personer med funktionshinder till utbildning respektive hälso- och sjukvård av god kvalitet.

Nationell handlingsplan för handikappolitiken

I skrivelsen Uppföljning av den nationella handlingsplanen för handikappolitiken och grunden för en strategi framåt (skr. 2009/10:166, bet. 2009/10: SoU20, rskr. 2009/10:343) konstaterar regeringen att de nationella målen och inriktningen för funktionshinderspolitiken ligger fast. Arbetet med att genomföra politiken måste dock effektiviseras och uppföljning och utvärdering av genomförda insatser och deras effekter måste förbättras. Som ett led i arbetet med att förtydliga de övergripande funktionshinderspolitiska målen har regeringen därför fastställt inriktningsmål inom nio prioriterade

områden: arbetsmarknadspolitiken, socialpolitiken, utbildningspolitiken, transportpolitiken, it-politiken, ökad fysisk tillgänglighet, rättsväsendet, folkhälsopolitiken samt kultur, medier och idrott. Utifrån inriktningsmålen har ett antal myndigheter som verkar inom dessa prioriterade områden haft i uppdrag att lämna förslag till delmål inom sina respektive verksamhetsområden för 2011–2016 samt hur målen ska följas upp.

Strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken

Regeringen presenterade i juni 2011 En strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011–2016. Syftet med strategin är att presentera politikens inriktning med konkreta mål för samhällets insatser samt hur resultaten ska följas upp under de kommande fem åren.

I strategin anger regeringen inriktningen av insatserna inom de nio prioriterade områdena under de närmaste åren. Inom respektive område identifieras på detta vis de åtgärder som är strategiskt viktiga för att inriktningsmålen ska kunna nås.

En viktig utgångspunkt är att det funktionshinderspolitiska arbetet behöver bli mer effektivt. Inriktningen på arbetet ska vara att undanröja hinder för tillgänglighet och delaktighet i vardagen. Insatserna bör bli mer systematiska, konkreta och mätbara. Genom ett uppföljningssystem ska kunskaperna öka kring effekterna av såväl de åtgärder som vidtas i strategin som levnadsförhållandena för personer med funktionsnedsättning.

Regeringen avser att årligen i samband med budgetpropositionen redovisa resultatet av arbetet med strategin och att senast våren 2017 redovisa en slutlig uppföljning.

Uppdrag

Försäkringskassan och Konsumentverket har haft i uppdrag att föreslå delmål för att genomföra funktionshinderspolitiken inom sina respektive verksamhetsområden för perioden 2011–2016. Delmålen ska ta sin utgångspunkt i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt i de övergripande nationella målen för funktionshinderspolitiken och, i förekommande fall, inriktningsmålet för det område inom vilket respektive myndighet verkar. I uppdraget ingick också att lämna förslag på hur delmålen ska mätas och följas upp över tid samt lämna en nulägesbeskrivning av hur situationen är i förhållande till föreslagna delmål. Försäkringskassan redovisade sitt uppdrag till Regeringskansliet den 15 mars 2012 med rapporten Försäkringskassans förslag till delmål inom funktionshinderspolitiken fram till 2016 (S2011/8810/FST [delvis]). Samma dag redovisade Konsumentverket sitt uppdrag till Regeringskansliet med rapporten Konsumentverkets förslag på delmål för att genomföra funktionshinderspolitiken (Ju2012/2315/KO).

Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Boverket, Brottsoffermyndigheten, Domstolsverket, Kammarkollegiet, Migrationsverket, Post- och telestyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Rikspolisstyrelsen, Sjöfartsverket, Socialsty-

relsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens folkhälsoinstitut, Statens kulturråd, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Trafikverket samt Transportstyrelsen har i uppdrag att under 2011–2015 arbeta enligt de delmål som regeringen har slagit fast för respektive myndighet i En strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011–2016. Myndigheterna ska årligen redovisa sitt arbete med delmålen i en särskild rapport till regeringen senast den 15 mars 2012, 2013, 2014 och 2015. Myndigheterna ska senast den 15 mars 2016 lämna en slutlig resultatredovisning till regeringen. Den årliga rapporten samt den slutliga resultatredovisningen ska vid samma tidpunkter även redovisas till Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam) (S2011/8810/FST [delvis]).

Handisam har i uppdrag att utveckla ett sammanhållet system för att beskriva, följa upp och analysera utvecklingen och genomslaget av funktionshinderspolitiken. Uppföljningen ska göras med utgångspunkt i de mål och insatser som har beslutats i En strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011–2016. Uppföljningen ska ske i förhållande till inriktningsmålen och de nationella målen för funktionshinderspolitiken. En årlig redovisning med en samlad analys av de strategiska myndigheternas arbete och resultat samt utvecklingen av levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning ska lämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 15 maj 2012, 2013, 2014 och 2015. Handisam ska senast den 30 juni 2016 inkomma till Regeringskansliet (Socialdepartementet) med en samlad utvärdering och analys av utvecklingen av funktionshinderspolitiken i förhållande till inriktningsmålen och de nationella målen för funktionshinderspolitiken. Redovisningen ska också kunna utgöra underlag för regeringens rapportering om efterlevnaden av FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (S2011/11074/FST [delvis]).

Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2012 avseende Handisam har myndigheten i uppdrag att i samråd med Sveriges Kommuner och Landsting ta fram ett förslag på ett frivilligt uppföljningssystem riktat till kommuner och landsting baserat på de funktionshinderspolitiska målen. Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2012.

Statistiska centralbyrån (SCB) har nyligen fått i uppdrag att med utgångspunkt i de nationella målen för funktionshinderspolitiken under 2012–2016 redovisa och föreslå utveckling av data för att över tid kunna följa utvecklingen av levnadsvillkoren för flickor, pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning inom olika samhällsområden. Datamaterialet ska så långt möjligt ge underlag för att kunna följa utvecklingen av levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning under 2011–2016. I uppdraget ingår bl.a. att i samråd med Handisam göra en nulägesbedömning av vilken statistik som är möjlig att leverera från nuvarande källor från SCB, redovisa leveranstidpunkter och beskriva utvecklingsmöjligheter. En redovisning ska ges in till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 30 april

2012. En redovisning av identifierade behov och förslag till statistikutveckling samt uppskattade kostnader ska lämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 15 mars 2013 (S2012/2210/FST [delvis]).

Handisam har i uppdrag att i samarbete med Handikappförbunden och i samråd med Barnombudsmannen samla erfarenheter och sprida information om metoder och strategier för hur barn och ungdomar med funktionsnedsättning ska kunna påverka beslut som rör dem själva. Handisam delredovisade uppdraget den 25 februari 2012. I rapporten anges att arbetet under den första fasen har inriktats på att få fram ett antal verktyg i form av utbildningspaket och ögonöppnare som ska underlätta det fortsatta spridningsarbetet. Handisam ska senast den 5 november 2012 redovisa uppdraget i sin helhet till Regeringskansliet (Socialdepartementet) (S2011/3088/FST och S2011/4747/FST [delvis]).

Tillgänglighet

Av budgetpropositionen för 2012 utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:SoU1, rskr. 2011/12:97) framgår följande (s. 121 f.).

Enkelt avhjälpt är en strategi för att genomföra tillgänglighetsmålen i funktionshinderspolitiken. Den togs fram av regeringen i samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och innehåller insatser inom tre prioriterade områden: tillgänglig kollektivtrafik, tillgänglig statsförvaltning och enkelt avhjälpta hinder. I anslutning till strategin fick Boverket i uppdrag att, i samverkan med SKL och i samråd med länsstyrelserna, genomföra en uppsökande informationsverksamhet i kommunerna om enkelt avhjälpta hinder under 2009 och 2010. Uppdraget slutredovisades i december 2010.

— — —

Med ambitionen att intensifiera statliga myndigheters tillgänglighetsarbete och förbättra insynen i arbetet, redovisar Handisam resultatet av statliga myndigheters tillgänglighetsarbete i form av öppna jämförelser. Jämförelsen avser myndigheternas arbete för att efterleva förordningen (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av handikappolitiken. Förordningen anger att statliga myndigheter ska verka för att lokaler, verksamhet och information är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

I Handisams senaste uppföljning redovisas hur tillgänglighetsarbetet har utvecklats mellan 2003 och 2010. I 2010 års undersökning ingår 302 statliga myndigheter och svarsfrekvensen är 90 procent (271 myndigheter).

Handisams sammantagna bedömning är att det går långsamt att göra myndigheterna tillgängliga för alla medborgare oavsett funktionsförmåga. Färre myndigheter har tagit fram en handlingsplan, utsett samordnare och integrerat funktionshindersperspektivet i andra policydokument än tidigare. Trots det har själva tillgängligheten saktat förbättrats. Det gäller verksamhet, information, kommunikation, webbplats och lokaler. Handisams mätningar visar att tillgängligheten för personer med nedsatt rörelseförmåga är ganska bra. Men myndigheterna är inte lika tillgängliga för personer med nedsatt syn eller allergi. Det gäller även myndigheternas kommunikation med personer med nedsatt hörsel eller nedsatt kognitiv förmåga.

— — —

Länsstyrelserna i Östergötlands, Skånes, Västerbottens, Gävleborgs, Uppsalas, Jönköpings, Stockholms och Dalarnas län har på regeringens uppdrag till uppgift att stödja kommunerna i respektive län med att inkludera tillgänglighet för äldre och personer med funktionsnedsättning i kommunernas arbete med översikts- och detaljplaner.

Utskottets ställningstagande

De nationella målen för funktionshinderspolitiken är

- en samhällsgemenskap med mångfald som grund
- att samhället utformas så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet
- jämlikhet i levnadsvillkor för flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning.

För att nå målen för politiken ska det funktionshinderspolitiska arbetet särskilt inriktas på

- att identifiera och undanröja hinder för full delaktighet i samhället för människor med funktionsnedsättning
- att förebygga och bekämpa diskriminering mot personer med funktionsnedsättning
- att ge barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning förutsättningar för självständighet och självbestämmande.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har bidragit till att generellt stärka människorättsperspektivet i funktionshinderspolitiken. Genom Sveriges ratificering av konventionen har funktionshinderspolitiken fått en tydligare grund.

Utskottet välkomnar den nya strategin för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011–2016. Syftet med strategin är att presentera politikens inriktning med konkreta mål för samhällets insatser samt hur resultaten ska följas upp under de kommande fem åren.

I samband med strategin har regeringen lämnat uppdrag till flera s.k. strategiska myndigheter att under 2011–2015 arbeta enligt de delmål som regeringen har slagit fast för respektive myndighet i strategin. Utskottet vill i detta sammanhang även särskilt lyfta fram Handisams uppdrag att utveckla ett sammanhållet system för att beskriva, följa upp och analysera utvecklingen och genomslaget av funktionshinderspolitiken, Handisams arbete med att redovisa resultatet av statliga myndigheters tillgänglighetsarbete i form av öppna jämförelser och det arbete för ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning som pågår i olika län.

Mot bakgrund av det arbete som pågår anser utskottet inte att riksdagen bör ta några initiativ med anledning av motionerna So446 (M) yrkande 1, So521 (S) yrkande 44 och A350 (V) yrkande 2. Motionerna avstyrks. Inte heller motion So447 (M) bör bifallas, och motionen avstyrks därför.

Stöd till personer med funktionsnedsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört om att utskottet är angeläget om att arbetet med frågan om den personliga assistansen påskyndas. Utskottet anser därför att Inspektionen för socialförsäkringen ska delredovisa sina slutsatser senast i december 2012. Regeringen ska därefter skyndsamt återkomma till utskottet med en bedömning av delredovisningen och eventuella behov av åtgärder för att upprätthålla intentionerna i LSS. En slutredovisning av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast i oktober 2014. Utskottet betonar vikten av att brukarorganisationerna får medverka i uppdragets genomförande genom att ges möjlighet att delge sina synpunkter. Därmed avslår riksdagen motioner om behovsbedömning vid personlig assistans. Riksdagen avslår även motioner om regelverken för personlig assistans, ledsagarservice, kompetenskrav inom LSS och översyn av LSS.

Jämför reservationerna 3 (V), 4 (MP, V), 5 (S), 6 (MP, V) och 7 (SD) samt särskilda yttrandena 1 (V), 2 (S) och 3 (V).

Motioner

Behovsbedömning vid personlig assistans

I motion So459 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 1 föreslås att riksdagen begär att regeringen skyndsamt lägger fram förslag till ändring av 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, så att ursprungsintentionerna i LSS om möjligheten att leva ett liv som andra uppfylls.

I motion So284 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att beräkningen av tid för assistans bör utgå från den tid det tar att tillgodose grundläggande behov.

I motion So530 av Yvonne Andersson (KD) begärs ett tillkännagivande om att utreda förhållandena kring assistansersättning till personer med funktionsnedsättning. Motionären anser att assistansersättning ska vila under en huvudman och att underlag för bedömningar ska tas fram av dem som har nödvändiga kunskaper för uppgiften.

Regelverken för personlig assistans

I motion So459 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda om regelverken för personlig assistans är ändamålsenligt utformade för att möjliggöra arbete och ett aktivt föräldraskap.

Ledsagarservice

I motion So461 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att förtydliga lagstiftningen om ledsagarservice enligt LSS. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för ledsagning enligt LSS och SoL. I yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om att utreda frågan om en mer enhetlig avgiftssättning för ledsagning enligt SoL.

I motion So539 av Håkan Bergman och Matilda Ernkrans (S) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att Socialstyrelsen ska ges i uppdrag att utfärda riktlinjer för hur ansökningar om ledsagarservice enligt LSS ska bedömas och för tillämpningen av insatsen. Ett liknande yrkande finns i motion So338 av Agneta Luttröpp (MP) yrkande 2.

I motion So284 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att lagstiftningen ska utgå från att kommunalt betald ledsagare blir en viktig förutsättning för att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva ett jämlikt liv. Liknande yrkanden finns i motion So543 av Matilda Ernkrans och Håkan Bergman (S) och i motion So339 av Agneta Luttröpp (MP).

Kompetenskrav inom LSS

I motion So645 av Margareta Sandstedt och Per Ramhorn (SD) begärs ett tillkännagivande om förstärkningar av kompetensen hos personal anställd i all verksamhet under LSS.

Översyn av LSS

I motion So554 av Jan Ericson (M) begärs ett tillkännagivande om en översyn och utvärdering av reglerna för LSS och LASS.

I motion So537 av Lotta Finstorp och Åsa Coenraads (M) begärs ett tillkännagivande om kvalitetssäkring inom LSS. Motionärerna anför att en översyn bör göras för att se över möjligheterna att stärka den enskildas rättssäkerhet vid biståndsbeslut om LSS.

I motion So580 av Finn Bengtsson (M) begärs ett tillkännagivande om lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Motionären anför att han vill att regeringen överväger att se över LSS vad avser dels om det vore lämpligare att huvudmannskapet överläts till endast en part, dels att specialister och handläggare av LSS-ärenden inom Försäkringskassan inte tilläts använda anslagna medel för att begära in intyg.

I motion So571 av Staffan Danielsson och Helena Lindahl (C) begärs ett tillkännagivande om att se över LSS. Motionärerna anför att nuvarande ansvarfördelning mellan staten och kommunerna inte är optimal; därför bör regeringen låta utreda vilka förändringar och förtydliganden som bör ske.

Bakgrund

Gällande rätt

Personkretsen i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, framgår av 1 § och utgörs av tre grupper:

1. Personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd.
2. Personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.
3. Personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

De tio insatser som enligt 9 § LSS kan beviljas är:

1. Rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder.
2. Biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken.
3. Ledsagarservice.
4. Biträde av kontaktperson.
5. Avlösarservice i hemmet.
6. Korttidsvistelse utanför det egna hemmet.
7. Korttidstillsyn för skolorngdom över tolv år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov.
8. Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet.
9. Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna.
10. Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig.

Personer som anges i 1 § har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–9, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Personer som anges i 1 § 1 och 2 har, under samma förutsättningar, även rätt till insatser enligt 9 § 10 (7 § första stycket).

Landstingen ansvarar i huvudsak för insatser enligt punkt 1 och kommunerna för insatser enligt punkterna 2–10 (2 §).

När åtgärder rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas (6 a §).

Enligt 5 kap. 7 § socialtjänstlagen (2001:453) ska socialnämnden verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialnämnden ska medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Kommunen ska vidare inrätta bostäder med särskild service för dem som till följd av sådana svårigheter som avses i första stycket behöver ett sådant boende.

Med personlig assistans enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov) (9 a § första stycket LSS).

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt (9 a § andra stycket LSS).

En enskild person får inte utan tillstånd av Socialstyrelsen yrkesmässigt bedriva verksamhet med personlig assistans som avses i 9 § 2 eller sådan verksamhet som avses i 9 § 6–10. Kommuner och landsting som driver verksamhet som avses i 9 § 6–10 ska anmäla denna verksamhet till Socialstyrelsen innan verksamheten påbörjas. Den som har beviljats ekonomiskt stöd för personlig assistans enligt 9 § 2 eller assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken, och som har anställt någon för sådan personlig assistans, ska göra en anmälan till Socialstyrelsen innan assistenten påbörjar sitt arbete (23 § LSS).

Assistansersättning regleras i 51 kap. socialförsäkringsbalken (2010:110). En försäkrad som omfattas av 1 § LSS kan för sin dagliga livsföring få assistansersättning för kostnader för sådan personlig assistans som avses i 9 a § samma lag (2 §). För rätt till assistansersättning krävs att den försäkrade behöver personlig assistans i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan för sådana grundläggande behov som avses i 9 a § LSS (3 §).

Av 9 § 3 LSS framgår att med insatser för särskilt stöd och service enligt lagen avses ledsagarservice. Av 2 § andra stycket följer att varje kommun ska svara för insatsen ledsagarservice.

I proposition 1992/93:159 (s. 178) om stöd och service till vissa funktionshindrade sägs att avsikten med insatsen ledsagarservice är att den enskilde ska få hjälp med att komma ut bland andra människor, exempelvis genom ledsagning för besök hos vänner eller vid deltagande i kulturlivet. Ledsagarservicen syftar till att bryta den isolering som ofta blir följden av ett omfattande funktionshinder. Insatsen bör ha karaktären av personlig service och anpassas efter de individuella behoven.

Olika insatserns innehåll och gränser enligt 9 § LSS har preciserats i ett antal regeringsrätts- och kammarrättsavgöranden, bl.a. ledsagarservice.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om behovsbedömning vid personlig assistans behandlades senast av utskottet i betänkande 2010/11:SoU11 Funktionshindersfrågor. Utskottet uttalade då följande (s. 31 f, 2 res. MP och V):

Assistansreformen har inneburit ökad valfrihet, större inflytande och bättre livskvalitet för många personer med svåra funktionsnedsättningar. Lagen trädde i kraft den 1 januari 1994, och det finns samma grundläggande skäl att reglera rättigheter till stöd och service för vissa personer med funktionsnedsättningar i dag som när LSS tillkom. Ytterst handlar det om att tillförsäkra personer med omfattande och varaktiga stödbehov insatser som de behöver för sitt dagliga liv. Detta kräver ett stabilt och långsiktigt ansvarstagande från samhällets sida. Om denna reglering inte är tillräckligt effektiv, finns det risk för att behoven skulle komma att prioriteras ned. En väl fungerande tillsyn är en del av det ramverk som krävs för att säkerställa att LSS tillämpas så att lagens syften och mål uppnås.

Utskottet erinrar om att frågan om en enhetlig modell för bedömning av andra personliga behov m.m. när det gäller personlig assistans behandlades av utskottet våren 2010 i betänkandet Personlig assistans och andra insatser – åtgärder för ökad kvalitet och trygghet (bet. 2009/10: SoU21). Utskottet anförde då följande: ”Mot bakgrund av de arbeten som pågår när det gäller bl.a. ett behovsbedömningsinstrument begär utskottet i form av ett tillkännagivande en redovisning av regeringen, så fort underlag finns, och vid behov förslag till åtgärder [...]”

Socialstyrelsens uppdrag att i samarbete med Försäkringskassan utarbeta ett vetenskapligt instrument som ska användas när behov av personlig assistans ska bedömas har förlängts och ska nu redovisas senast den 31 augusti 2011. Som ett led i beredningen av detta ärende har Anders Tegnell, avdelningschef vid Socialstyrelsen, och Stig Orustfjord, överdirektör vid Försäkringskassan, vid ett besök i utskottet den 10 februari 2011 informerat om hur arbetet med behovsbedömningsinstrumentet fortskrider. De uppgav bl.a. att arbetet sker i samverkan med berörda brukarorganisationer i en positiv och konstruktiv anda. Behovsbedömningen ska utgå från en helhetssyn, och instrumentet kan ses som en form av en strukturerad intervjuguide. Instrumentet finns nu i en första testversion, och en pilotstudie ska genomföras vid några utvalda Försäkringskassasektorer för att därefter utvärderas.

Utskottet noterar att Försäkringskassan har i uppdrag att följa upp de lokala försäkringscentrens beslut i fråga om personlig assistans. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2011.

Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning och noterar att de båda uppdragen ska redovisas i juni respektive augusti 2011. Utskottet erinrar om att tillkännagivandet våren 2010 innebär att regeringen, så fort underlag finns, bör återkomma till riksdagen med en redovisning och vid behov med förslag till åtgärder. Motionerna [...] avstyrks.

Motionsyrkanden om ledsagarservice enligt LSS behandlades också av utskottet i det nyss nämnda betänkandet. Utskottet uttalade då följande (s. 32 f, 1 res. S, MP, V):

Utskottet noterar att LSS-kommittén bl.a. föreslår en ny insats, personlig service med boendestöd, i vilken bl.a. ledsagning ska ingå. Betänkandet är föremål för beredning inom Regeringskansliet.

Resultatet av detta arbete bör enligt utskottets uppfattning inte föregripas. Utskottet bedömer vidare att resultaten av Socialstyrelsens respektive Försäkringskassans aktuella uppdrag vad avser personlig assistans kan bidra med underlag för framtiden även i denna fråga. Motionerna [...] avstyrks därför.

Även ett motionsyrkande om ny LSS-utredning behandlades av utskottet vid samma tillfälle. Utskottet uttalade då följande (s. 33, ingen res.):

Utskottet anser inte heller att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motion [...]. Motionen avstyrks.

Frågesvar

Som svar på en skriftlig fråga (fr. 2010/11:454) om arbetspendling och personlig assistans uttalade statsrådet Maria Larsson den 20 april 2011 följande:

Eva Olofsson har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att utöka assistansberättigades möjligheter att arbeta på annan ort än bostadsorten.

Jag delar Eva Olofssons uppfattning om att människors kompetens och vilja att arbeta ska tillvaratas. Jag tycker också att förutsättningarna för att kunna få och behålla ett jobb bör förbättras. Detta har jag också i flera sammanhang markerat. Bland annat genom det viljeinriktningsdokument jag och dåvarande arbetsmarknadsminister Sven-Otto Littorin tog fram i juni 2010. Regeringen har sedan den tillträdde 2006 lagt ned ett stort arbete på att underlätta för de människor som stått längst från arbetsmarknaden att komma närmare. Vi kan också med glädje konstatera att flera av de åtgärder vi sjösatt, däribland nystartsjobben, också i hög utsträckning varit en inträdesbiljett för personer med funktionsnedsättning. Det finns dock mer kvar att göra och vi arbetar oförtrutet vidare. Bland annat har nya samtal inletts med arbetsmarknadens parter. Arbetsförmedlingen har också fått ett informationsuppdrag som ska underlätta för såväl arbetsgivare som arbetstagare att hitta och nyttja de omfattande stödåtgärder som finns på plats inom arbetsmarknadsområdet.

Regeringen har även aviserat en översyn av åtgärder och insatser som i dag finns för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och anser att det finns skäl att överväga förändringar för att insatserna ska bli mer effektiva och koordinerade och för att flexibiliteten i relation till individuella behov ska öka.

I sin fråga uppmärksammar Eva Olofsson mig på hur de individuella stöden, i detta fall assistansersättning, inte alltid går i takt med våra politiska ambitioner. Avsikten med insatsen personlig assistans är att den enskilde ska tillförsäkras goda levnadsvillkor. Vad detta innebär måste avgöras i varje enskilt fall och vid överklagande prövas av domstol.

Statens ersättning för personlig assistans betalas ut enligt ett årligt fastställt timbelopp. I undantagsfall finns också möjlighet att ansöka om ett förhöjt timbelopp upp till 12 procent.

Ersättning för assistans kan även i vissa fall betalas av kommunen. I dessa fall fastställer kommunen ersättningsnivån. Regeringen planerar för närvarande inte att förändra ersättningsystemet för den statliga assistansersättningen. Däremot finns det alltid anledning att diskutera hur olika stödsystem riktade till personer med funktionsnedsättning kan samverka bättre. Eva Olofssons fråga är ett viktigt inspel i den diskussionen.

Som svar på en skriftlig fråga (fr. 2010/11:499) om villkoren för ledsagarservice uttalade statsrådet Maria Larsson den 18 maj 2011 följande:

Ann Arleklo har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att upprätthålla syftet och kvaliteten i ledsagarservicen.

Högsta förvaltningsdomstolen har i sin dom (Mål nr 2746-09) framhållit att en tolkning som skulle kunna medföra stora och oförutsedda kostnader för en kommun sannolikt inte skulle ha lämnats helt oreglerad när lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS infördes. Enligt domen är kommunen inte skyldig att ersätta ledsagarens omkostnader vid ledsagarservice. Anspråk på ersättning för ledsagarens omkostnader kan prövas enligt socialtjänstlagen, SoL. Det finns därvid möjlighet för kommunen att ge bistånd enligt bestämmelsen i 4 kap. 2 § även när rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § inte föreligger.

Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag kartlagt hur kommunerna tillämpar insatsen enligt SoL och ledsagarservice enligt LSS. I rapporten redovisas enkätsvar från en undersökning som genomfördes under 2010. Av redovisningen framgår bland annat att när ledsagning sker enligt LSS betalar 95 procent av kommunerna ledsagarens omkostnader. Vid ledsagning enligt SoL betalar 79 procent av kommunerna ledsagarens omkostnader. Det är relativt vanligt att kostnaderna delas mellan de berörda på olika sätt. Högsta förvaltningsdomstolens dom förändrar inte möjligheterna för kommunerna att erbjuda ledsagning i samma former som hittills.

Socialstyrelsens rapport bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen planerar för närvarande inte en förändring av lagstiftningen i fråga om ledsagning eller ledsagarservice. Jag kommer även fortsättningsvis att följa utvecklingen inom området.

Enligt uppgift från Socialdepartementet bereds Socialstyrelsens rapport inom Regeringskansliet.

Som svar på en skriftlig fråga (fr. 2011/12:225) om besked om den personliga assistansen uttalade statsrådet Maria Larsson den 20 december 2011 följande:

Lennart Axelsson har frågat mig när jag kommer att ge besked i frågan om hur jag avser att den personliga assistansen ska hanteras.

Socialutskottet har i sitt betänkande Personlig assistans och andra insatser – åtgärder för ökad kvalitet och trygghet (2009/10:SoU21), framfört att det välkomnar strävandena att åstadkomma ökad enhetlighet och tydlighet i bedömningar och beslut. Mot bakgrund av de arbeten som pågår bland annat när det gäller ett behovsbedömningsinstrument begär utskottet i form av ett tillkännagivande en redovisning av regeringen, så fort underlag finns, och vid behov förslag till åtgärder.

Försäkringskassan avrapporterade till regeringen den 29 juni 2011 sitt uppdrag att följa upp sina lokala försäkringscenters beslut om personlig assistans enligt 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Uppdraget innebar att Försäkringskassan skulle rapportera hur arbetet med enhetlighet i beslut som gäller såväl grundläggande behov som andra personliga behov avseende personlig assistans utvecklas.

Socialstyrelsen avrapporterade till regeringen den 30 augusti 2011 sitt uppdrag att i samarbete med Försäkringskassan utarbeta ett vetenskapligt instrument som kan användas när behovet av personlig assistans ska bedömas.

Jag anser att det är viktigt att personer som har behov av personlig assistans får en enhetlig och säker bedömning av vilket stöd de behöver. Det är viktigt att det finns tydliga regler och riktlinjer för beslut.

Detta är också skälen till att uppdragen till Socialstyrelsen och Försäkringskassan har lämnats.

Arbetet med att bereda rapporterna från Socialstyrelsen och Försäkringskassan pågår för närvarande i Regeringskansliet och en redovisning ska ske utan dröjsmål när beredningsarbetet är avslutat.

Som ett led i beredningen av detta ärende informerade Håkan Ceder, dåvarande överdirektör vid Socialstyrelsen, vid ett besök i utskottet den 18 oktober 2011 om rapporten Behov av personlig assistans – Ett instrument som stöd vid bedömning. Dan Eliasson, generaldirektör vid Försäkringskassan, har informerat utskottet om rapporten Svar på uppdrag om assistansersättning vid utskottssammanträdet den 15 november 2011 samt om behovsbedömningsinstrumentet och uppföljning av beslut om personlig assistans vid sammanträdet den 13 mars 2012.

Som svar på en skriftlig fråga (fr. 2011/12:496) om synskadades ställning på arbetsmarknaden uttalade arbetsmarknadsminister Hillevi Engström den 4 april 2012 följande:

Carina Adolfsson Elgestam har frågat mig vad jag avser att göra för att synskadade inte ska diskrimineras i arbetslivet.

Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, inte minst de med synnedsättning, har många gånger svårt att hävda sig i konkurrensen på arbetsmarknaden. Arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är en utmaning som regeringen tar på stort allvar.

För att göra arbetslivet och samhället mer tillgängligt för synskadade krävs insatser inom flera områden. Anställningar med lönebidrag och andra former av subventionerad anställning är viktiga redskap i sammanhanget. Arbetsförmedlingens synspecialister spelar där en viktig roll med att anpassa arbetsplatsen, arbetsuppgifterna eller arbetsmiljön utifrån individuella behov och synfunktion.

Arbetet med att förebygga och bekämpa diskriminering är prioriterat av regeringen liksom att förbättra tillgängligheten i samhället. I diskrimineringslagen (2008:567) finns skydd mot diskriminering på grund av funktionsnedsättning. Förbudet omfattar bland annat arbetsliv, utbildning och tillgång till varor och tjänster. På arbetslivets område medför diskrimineringsförbudet ett krav på skäliga stöd- och anpassningsåtgärder. Arbetsgivaren ska genom att vidta sådana åtgärder se till att en arbetstagare, en arbetssökande eller en yrkespraktikant med funktionsnedsättning kommer i en jämförbar situation som en person utan funktionsnedsättning.

Regeringen har vidare tillsatt en utredning, FunkaA-utredningen (A 2011:03), med uppdrag att se över de arbetsmarknadspolitiska insatserna för personer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga. Utredningen kommer inom kort att lämna ett delbetänkande med förslag till åtgärder.

Låt mig också nämna att regeringen inom ramen för strategin för funktionshinderpolitiken 2011–2016 avser att fortsätta uppföljningen av de statliga myndigheternas arbete med att genomföra de handikappolitiska målen.

Arbetet för att skapa goda förutsättningar för arbete och delaktighet för personer med funktionsnedsättning bedrivs alltså på bred front. Mot bakgrund härav har jag inte för avsikt att för närvarande vidta några ytterligare åtgärder.

Interpellation

Den 1 mars 2012 besvarade statsrådet Maria Larsson en interpellation om rätt till ledsagning vid grav synskada (ip. 2011/12:251, prot. 2011/12:79). Statsrådet anförde bl.a. följande:

Anf. 181

Att den enskilde som insatsen gäller har ett inflytande och ett medbestämmande över insatser som ges är givetvis något som ska eftersträvas i så stor utsträckning som möjligt. Att så ska vara fallet anges också i LSS. I den redovisning från Socialstyrelsen som Eva Olofsson nämner i sin interpellation, Ledsagning enligt LSS och SoL – Kartläggning av kommunernas insatser 2010 som kom från Socialstyrelsen i mars 2011, konstaterar styrelsen att i nästan samtliga kommuner följs ledsagningen upp i dialog med den enskilde som fått ta del av insatsen. Detta är mycket positivt. Av rapporten framgår dock att det i inte ens hälften av kommunerna finns rutiner för att återföra den enskildes omdöme om ledsagningen till berörd ledsagare, och detta ser jag som viktigt att kommunerna skulle kunna utveckla. Det är särskilt viktigt när någon annan än kommunen utför tjänsten.

Lagen om valfrihetssystem, LOV, bidrar till att öka möjligheten till självbestämmande och valfrihet för den enskilde. Detta är inte minst viktigt vad gäller en insats som ledsagning. Jag hoppas i framtiden att få se att många nya aktörer etablerar sig runt om i kommunerna och erbjuder kvalificerade ledsagningstjänster. Detta skulle också bidra till att synskadade personer i ökad utsträckning kan välja den service som de uppfattar som bäst.

Socialstyrelsen har till stöd för kommuner och landsting tagit fram en handbok och allmänna råd för handläggning och dokumentation för bland annat handläggning inom LSS. Socialstyrelsen ska enligt 3 § förordning 2009:1243 med instruktion för Socialstyrelsen följa, analysera och rapportera bland annat om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning genom statistikframställning, uppföljning, utvärdering och epidemiologiska studier.

Flertalet kommuner erbjuder även ledsagning som insats inom ramen för socialtjänstlagen. I den nämnda kartläggningen av Socialstyrelsen, som Eva Olofsson refererar till, ges ingen enhetlig bild av ledsagningsinsatserna i riket, utan former, omfattning, villkor och begränsningar för ledsagningsinsatsen varierar.

För att kunna erbjuda individuellt utformad ledsagning på lika villkor och med god kvalitet oavsett kommun bör, enligt Socialstyrelsen, större enhetlighet mellan kommunerna eftersträvas. Socialstyrelsen har nyligen lämnat sin rapport Tillståndet och utvecklingen inom hälso- och sjukvård och socialtjänst – Lägesrapport 2012 till regeringen. I denna rapport konstateras bland annat vissa av de begränsningar som Eva Olofsson pekar på i sin interpellation.

Anf. 183

Det finns en utveckling som visar att insatsen ledsagarservice enligt LSS har minskat över tid. År 2006 var det 9 700 personer som kom i fråga för insatsen enligt LSS. Den senaste siffran jag har är 9 300 personer 2010. Det är alltså en minskning. Det är också 29 000 personer som får insatsen via socialtjänstlagen.

Vi vet att lokala riktlinjer på LSS-området finns i endast fyra av tio kommuner. Det finns begränsningar i insatsen av lite olika slag i 25 procent av kommunerna. Det kan handla om begränsningar för vissa aktiviteter och geografisk begränsning. Det finns inget lagstöd för att införa denna typ av begränsningar inom ramen för LSS.

Det upplevs som svårt från kommunernas sida att kunna rekrytera lämpliga ledsagare. I 25 procent av kommunerna ställer man inga specifika krav på ledsagarnas kompetens. Den enskilde kan inte heller alltid påverka valet av ledsagare.

Socialdepartementet har också vid ett tjänstemannabesök fått muntlig information från Synskadades Riksförbund om hur de ser på detta och om vad problemen man har iakttagit från förbundets sida kan leda till. Sådan information är givetvis också värdefull för oss och för bedömningarna.

Eva Olofsson frågar vilka initiativ jag avser att ta. Vi behöver utifrån det samlade underlag vi har fått från Socialstyrelsen överväga vilka åtgärder som kan vara effektiva att ta initiativ till och göra någon form av analys.

Jag föreställer mig att vi kommer att ha behov av att ta en kontakt med Sveriges Kommuner och Landsting för att efterhöra hur de tänker arbeta för att få fram en enhetlighet och säkerhet i besluten om ledsagarservice för att den enskilde ska kunna känna sig trygg med att man får en enhetlig prövning och bedömning oavsett vilken kommun man bor i.

Anf. 185

Jag tror dock att vi även fortsättningsvis behöver två typer av ledsagarservice, för även om man inte ingår i LSS-kretsen kan man ha behov av ledsagning. Att ledsagning också kan ges via socialtjänstlagen kommer nog att vara en nödvändighet också i framtiden.

Det är fyra kommuner av tio som har en avgiftsfri ledsagarservice, precis som Eva Olofsson nämner. Att prissättningen ser ut så har att göra med att vi har kommunalt självstyre. Det gäller alla taxor och avgifter.

Lösningen på alla problem är inte alltid att staten ska överta ansvaret från kommunerna. Det kommunala självstyret är överenskommet sedan lång tid tillbaka och värnas av många, och då måste vi också beakta att det finns en viss självständighet när det gäller taxesättning.

En faktor som jag vill nämna och som kan vara viktig att ta hänsyn till när man diskuterar enhetlighet och säkerhet i kommunernas beslut är handläggarnas kompetens. Socialstyrelsen har pekat på det. LSS-handläggarna är ofta ensamma i sin roll. De kan ha svårt att få stöd i sitt arbete och de kan ha svårt att göra lagtolkningar. Det finns handböcker, men ibland finns de inte hos LSS-handläggarna.

Det råder en kompetensbrist på många ställen. Det finns skäl att titta på om det är där problemet ligger när det gäller att bedömningarna blir så olika.

Den 10 april 2012 besvarade statsrådet Maria Larsson en interpellation om LSS (ip. 2011/12:291, prot. 2011/12:93). Statsrådet anförde följande:

Anf. 1

Fru talman! Marie Nordén har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att intentionerna i LSS ska bibehållas och att funktionshindrade ska få det stöd och den hjälp de behöver för ett värdigt liv.

LSS-kommitténs slutbetänkande Möjlighet att leva som andra (SOU 2008:77), lämnades till regeringen i augusti 2008. Därefter skickades betänkandet på en bred remiss. Remissammanställningen omfattar totalt 260 yttranden. Regeringen beslutade i mars 2010, efter sedvanlig beredning i Regeringskansliet, om propositionen Personlig assistans och andra insatser – åtgärder för ökad kvalitet och trygghet (prop. 2009/10:176). Propositionen bygger på LSS-kommitténs slutbetänkande.

Jag vill börja med att understryka att de förslag i LSS-kommitténs slutbetänkande som Marie Nordén nämner, inte finns med i propositionen och således heller inte har genomförts. Däremot har, som framgår ovan, samtliga de förslag som ingår i propositionen prövats noggrant inom ramen för beredningen i Regeringskansliet.

Marie Nordén nämner att Försäkringskassan eftersträvar att minska sina kostnader för verksamheten och därför underkänner allt fler insatser som är över 20 timmar i veckan.

Av statistik från Försäkringskassan framgår att andelen indragningar vid omprövningar av assistansersättning som skett på grund av att den enskilde bedöms vara berättigad till färre än 21 timmar grundläggande behov i genomsnitt per vecka, har ökat under åren 2008–2010.

Av statistik från Försäkringskassan från 2010 och 2011 framgår dock att andelen beslut om indragningar vid tvåårsomprövning som skett på grund av att den enskilde bedöms vara berättigad till färre än 21 timmar grundläggande behov i genomsnitt per vecka inte har ökat mellan dessa år. Däremot har andelen beslut där den enskilde fått ökat antal timmar, ökat mellan år 2010 och 2011. Det är också viktigt att notera att andelen beslut där den enskilde får oförändrat eller ökat antal timmar är drygt 70 procent år 2011. På grund av nya rapporteringsrutiner är emellertid inte den nya statistiken helt jämförbar med de uppgifter som finns tillgängliga för åren tidigare än år 2010.

Som svar på Marie Nordéns fråga vill jag börja med att redogöra för några av de åtgärder som regeringen har vidtagit för att intentionerna i LSS ska bibehållas och att personer med funktionsnedsättning ska få det stöd och den hjälp de behöver för ett värdigt liv.

Regeringen beslutade i maj 2010 att ge Försäkringskassan i uppdrag att följa upp sina lokala försäkringscenters beslut om personlig assistans enligt 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Försäkringskassan skulle till regeringen rapportera hur arbetet med enhetlighet i beslut som gäller såväl grundläggande behov som andra personliga behov avseende personlig assistans utvecklas. Om Försäkringskassan fann att åtgärder behövde vidtas för att öka rättssäkerheten och enhetligheten i besluten skulle förslag till sådana åtgärder lämnas.

För att värna intentionerna i LSS framhöll regeringen i uppdraget att de beslut som Försäkringskassan fattar om grundläggande behov inom personlig assistans skulle analyseras bland annat mot bakgrund av de mål och den allmänna inriktning som föreskrivs i 5 § och 6 § i LSS.

Detta innebär bland annat att verksamheten ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet och att målet ska vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra.

Uppdraget redovisades till Regeringskansliet i juni 2011. Försäkringskassan redovisade i rapporten en lista med åtgärder för att öka kvaliteten i beslutsfattandet, bland annat att närmare beskriva vad som avses med grundläggande behov, stärka kompetensen hos personalen och utveckla de försäkringsmedicinska rådgivarnas roll vid assistansersättning.

Regeringen har också beslutat att ge Socialstyrelsen i uppdrag att i samarbete med Försäkringskassan utarbeta ett vetenskapligt instrument som ska användas när behov av personlig assistans ska bedömas. Ett syfte med uppdraget var att åstadkomma högre kvalitet i beslutsfattandet och säkerställa en mer rättssäker hantering av ansökningar om personlig assistans. Socialstyrelsen redovisade ovanstående uppdrag till regeringen den 31 augusti 2011 med rapporten Behov av personlig assistans – Ett instrument som stöd vid bedömning. I arbetet med att ta fram detta instrument har företrädare för brukarna av assistansersättningen deltagit.

Jag delar Marie Nordéns syn att intentionerna i LSS ska värnas och att personer med funktionsnedsättning måste få det stöd och den hjälp de behöver för ett värdigt liv.

För att bedöma eventuella åtgärder på området behövs dock ytterligare information för kommande år om utfallet av Försäkringskassans beslut om assistansersättning men också fördjupning av analysen av vilka orsaker som finns till det utfall vi sett de senaste åren. Jag kommer därför att noggrant följa denna utveckling framöver för att få bättre underlag för sådana överväganden.

Anf. 3

Fru talman! LSS har betytt ofantligt mycket för väldigt många människor. Lagen tillkom under en tidigare borgerlig regering. Jag tror att det finns en väldigt stor uppslutning bakom att den här reformen ska värnas men att den också ska bekämpas om den utnyttjas på ett otillbörligt sätt. Det är anledningen till att vi tillsatt Fuskutredningen.

Reformen har förändrats över tid. Första året, 1995 när den genomfördes, var kostnaden för den 4 miljarder – i dag drygt 20 miljarder. Utvecklingen är fortsatt densamma. Allt fler personer innefattas, och antalet timmar per person ökar. Det är den övergripande bilden. Låt oss inte glömma att det fortsatt är en ökning både av antalet personer och av antalet timmar.

Sedan finns det naturligtvis enskilda fall som får en annan bedömning. Det vi diskuterar här i dag handlar just om tvåårsomprövningarna. Regeringen tittar väldigt noga på vad som händer när det gäller de här siffrorna. Därför har vi bett om särskild statistik, och därför har vi bett om särskilda utredningar.

Flera saker har hänt. Den dom som interpellanten nämnde är en del. Annat som vi gjort är också att Försäkringskassan har utarbetat rutiner för en säkrare handläggning. Även om vi fortsatt kan se stora regionala skillnader i landet – skillnader som är otillfredsställande eftersom det ska vara en rättssäker hantering – är det i dag mer av enhetlighet. Hos Försäkringskassan har de varit duktiga på att komma till rätta med en hel del av de skillnader som kunnat hänföras till regionala olikheter.

Det finns naturligtvis mer att titta på. Men att LSS är satt ur spel vill jag verkligen inte hålla med om. Min strävan – detta är min övertygelse – är att få till stånd en rättssäkerhet när det gäller assistansen.

Man ska veta att var man än bor i landet ska man bli behandlad och bli betraktad på ett likartat sätt samt att det finns en utredningsmetodik och att tvåårsomprövningarna genomförs på likartat sätt.

Men med den information vi har i dag är det egentligen inte möjligt att veta varför andelen assistansindragningar ökade mellan år 2008 och år 2010. Dock har de inte fortsatt att öka mellan år 2010 och år 2011. Statistiken är alltså inte heller när det gäller tvåårsomprövningar entydig.

Det kan ha att göra med den dom som interpellanten nämner. Det kan ha att göra med att det konstaterats att många utredningar initialt haft en bristfällig dokumentation och att tvåårsomprövningarna blir en möjlighet att ompröva den första utredningen. Det kan ha att göra med förändrade arbetssätt inom Försäkringskassan.

Men som sagt: Den nya rättspraxisen kan också ha betydelse. Det vet vi inte i dag. Därför finns det all anledning att djupdyka i och att analysera vad de skillnader vi ser i det statistiska materialet beror på. Därför kommer jag att lämna ytterligare ett uppdrag till ISF för att följa utfallet just av tvåårsomprövningarna och både titta på vad som händer och varför det ser så olika ut mellan olika år och titta på individnivå: Hur blir det för de personer som får ett förändrat beslut kontra det tidigare beslutet? Det ber jag att i nästa inlägg lite grann få återkomma till.

Anf. 5

Fru talman! I förarbetena till lagstiftningen står det att personlig assistans avser stöd till personer med hjälpbehov som är mycket omfattande eller av mycket privat karaktär.

Det är naturligtvis otroligt svårt att göra riktiga bedömningar, och det är anledningen till att vi har stimulerat och gett ett uppdrag till Försäkringskassan att ta fram ett bedömningsinstrument tillsammans med brukarorganisationerna. Man ska kunna göra det på ett sätt som inte uppfattas som integritetskränkande och så långt som möjligt ändå ger en uppfattning av hur många timmar som kan behövas. Det är ett grannliga arbete, men jag är väldigt glad att detta bedömningsinstrument nu är framme och används som pilotprojekt på flera håll i landet för att vi ska få ett underlag och se om det är väl fungerande. Att detta instrument nu finns att använda är faktiskt ett stycke väg vi har gått.

Interpellanten säger att det är Regeringsrättens dom som genererar förändringarna när det gäller tvåårsomprövningarna. Jag menar att vi inte kan säga det i dag. Det är fortfarande oklart, för återigen: Flera olika saker har hänt. Försäkringskassan har ändrat sitt arbetssätt, och vi vet av Susanne Billums utredning att många av de förstabedömningar som har gjorts när det gäller LSS inte har varit tillräckligt grundligt utförda för att man ska kunna skaffa sig en uppfattning om hur många timmar som behövs. Det kan då hända att det vid tvåårsomprövningarna i vissa fall korrigeras, beroende på att den första utredningen inte har varit tillfredsställande.

Allt detta är i dagsläget osäkerhet. De regionala skillnaderna kvarstår också, om än inte i lika stor utsträckning. Därför måste vi gå vidare med en kartläggning. Jag är lika intresserad som interpellanten av att veta vad det beror på. Var det en tillfällig dipp mellan 2008 och 2010? Siffrorna 2010–2011 visar nämligen motsatsen. Det finns inte ens en statistiskt säkerställd trend som varar över de år vi nu diskuterar, utan det skiljer sig åt mellan åren. Vi vet också att sättet att samla statistik har förändrats något. Vi måste gå till botten med detta. Vi måste titta på det, och vi måste kartlägga det.

Sedan är det också intressant – det är det jag vill ge ISF i uppdrag att titta på – vad som händer med de personer som får ett förändrat beslut. I vilken utsträckning går möjligheten att få hjälp via kommunens assistans in? Vilka andra stödinsatser får den enskilda personen? Det handlar om att på individnivå kunna följa utvecklingen på detta område. Flera uppdrag har vi redan lämnat ut, men det uppdrag jag nu vill ge till ISF är ytterligare en del för att klarlägga vad det är som händer.

Reformen infördes av en tidigare, borgerlig regering, och jag tror att vi är väldigt många som fortsatt värnar dess innehåll och legitimitet. Därför är det också viktigt att säga att fusk inte är acceptabelt. Fusk ska bekämpas och beivras på alla tänkbara sätt, och det hoppas jag att vi är överens om.

Anf. 7

Fru talman! Om LSS intentioner är vi uppenbarligen överens. Det gläder mig.

Jag tror att det för att värna legitimiteten är viktigt att bekämpa fusk. Det är anledningen till att vi också gör det. Samtidigt vill jag verkligen betona att vi noga följer vad det är som händer. Rättspraxis är dock inte den enda variabeln i de förändringar vi har sett, och förändringarna är inte heller entydiga. När jag skriver i mitt remissvar att jag följer detta noga är det verkligen med sanningen överensstämmande. Jag vill nämligen också veta vad det beror på. Förklaringsfaktorerna är dock flera, och vi måste klara ut vad det är som fattas. Annars vore det som att ordinera medicin utan att vara säker på diagnosen.

Det är klart att man får hjälp att äta, men det kan vara insats från annat håll eller en annan typ av insats. Ibland förespeglas det i debatten att man inte får någon insats alls. Det är dock det vi också vill undersöka: Hur ser de alternativa insatserna ut, och hur upplever den enskilde det? Hur kommer det den enskilde till del? Det är det jag nu vill klarlägga och få en fördjupad analys av.

Vi är från regeringens sida intresserade av att öka våra kunskaper om orsakerna till förändringar. För de personer som får ett minskat antal timmar eller mister den statliga assistansen måste vi veta hur det i så fall påverkar deras möjligheter att leva ett självständigt liv. Och varför är de regionala skillnaderna alltjämt så stora? Det har vi fortfarande inte svaret på. Till detta tjänar vårt uppdrag till ISF, och jag hoppas få en hel del klarlägganden framöver.

Pågående arbete

Utredningen om assistansersättningens kostnader (S 2011:04) överlämnade den 16 februari 2012 betänkandet Åtgärder mot fusk och felaktigheter med assistansersättning (SOU 2012:6) till statsrådet Maria Larsson. Utredningens övergripande slutsatser är att en inte obetydlig del av assistansersättningen går till annat än avsett ändamål, även om inte allt beror på fusk och medvetet överutnyttjande utan också kan tillskrivas tolknings- och tillämpningsproblem samt handläggningsfel av olika slag. Eftersom det finns ett flertal orsaker som bidrar till att felaktiga utbetalningar görs kan ingen enskild åtgärd lösa problemen. Det krävs ett brett spektrum av åtgärder som rör flera områden. Utredningens förslag ska stärka Försäkringskassans kontrollmöjligheter och bidra till en mer enhetlig och rättssäker handläggning. De innebär vidare skärpta krav för tillstånd att anordna personlig

assistans samt stärkta mandat för Försäkringskassan och Socialstyrelsen. Förslagen möjliggör en effektivare samverkan mellan berörda myndigheter inklusive Skatteverket och ska genom ökad upptäcktsrisk avskräcka från försök till fusk. Utredningen betonar särskilt vikten av att kvaliteten på Försäkringskassans initiala beslut förbättras och lägger förslag som syftar till att stärka enhetligheten och rättssäkerheten i besluten. Betänkandet skickades ut på remiss den 17 februari 2012 och svar ska ha inkommit senast den 25 april 2012.

Justitierådet Susanne Billum, särskild utredare, informerade om utredningens förslag vid utskottssammanträdet den 28 februari 2012.

Marknadsprojektet om assistansföretag är en egeninitierad granskning av Inspektionen för socialförsäkringen (ISF). I projektet avser ISF att göra en inventering av assistansmarknaden och göra en analys av ägarstrukturen i assistansföretagen. ISF avser också att undersöka i vilken omfattning företag använder assistansersättningen till löne- och lönebikostnader (skatt och sociala avgifter) för personliga assistenter. Vidare avser ISF att undersöka vilken effekt det har för Försäkringskassans handläggning av assistansärenden och beslut om assistansersättning att en brukare får juridisk hjälp av det företag som anordnar hans eller hennes personliga assistans. Resultatet av granskningen ska presenteras senast kvartal två 2012.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller att assistansreformen har inneburit ökad valfrihet, större inflytande och bättre livskvalitet för många personer med svåra funktionsnedsättningar. LSS trädde i kraft den 1 januari 1994, och det finns samma grundläggande skäl att reglera rättigheter till stöd och service för vissa personer med funktionsnedsättningar i dag som när lagen tillkom. Ytterst handlar det om att tillförsäkra personer med omfattande och varaktiga stödbehov insatser som de behöver för sitt dagliga liv. Detta kräver ett stabilt och långsiktigt ansvarstagande från samhällets sida. Om denna reglering inte är tillräckligt effektiv, finns det risk för att behoven skulle komma att prioriteras ned. En väl fungerande tillsyn är en del av det ramverk som krävs för att säkerställa att LSS tillämpas så att lagens syften och mål uppnås.

Enligt 9 a § LSS avses med personlig assistans ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till personlig assistans för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Utskottet erinrar om att frågan om en enhetlig modell för bedömning av andra personliga behov m.m. när det gäller personlig assistans behandlades av utskottet våren 2010 i betänkandet Personlig assistans och andra insatser – åtgärder för ökad kvalitet och trygghet (bet. 2009/10:SoU21). Utskottet anförde då följande: ”Mot bakgrund av de arbeten som pågår när det gäller bl.a. ett behovsbedömningsinstrument begär utskottet i form av ett tillkännagivande en redovisning av regeringen, så fort underlag finns, och vid behov förslag till åtgärder [...]”

Utskottet noterar att Socialstyrelsen i augusti 2011 redovisade sitt uppdrag att utarbeta ett vetenskapligt instrument som kan användas när behovet av personlig assistans ska bedömas i rapporten Behov av personlig assistans – Ett instrument som stöd vid bedömning (dnr 72-2253/2008). Rapporten har tagits fram i samarbete med Försäkringskassan. I rapporten föreslås ett antal åtgärder som Försäkringskassan bör vidta för att instrumentet ska få optimal effekt. Försäkringskassan bör ta fram en plan för utbildning i hur man använder instrumentet och i hur man styr ett samtal, förtydliga vägledningen om vad som avses med grundläggande behov respektive andra personliga behov och ta fram ett it-stöd som möjliggör ett effektivt användande av instrumentet. I rapporten föreslås även att Försäkringskassan bör få ett särskilt uppdrag att förvalta instrumentet och vid behov göra erforderliga ändringar.

Som ett led i beredningen av detta ärende har Håkan Ceder, dåvarande överdirektör vid Socialstyrelsen, vid ett besök i utskottet den 18 oktober 2011 informerat om rapporten Behov av personlig assistans – Ett instrument som stöd vid bedömning.

Utskottet noterar även att Försäkringskassan i juni 2011 redovisade sitt regeringsuppdrag att redovisa hur enhetligheten i beslut om personlig assistans kan utvecklas i rapporten Svar på uppdrag om assistansersättning (dnr 041762-2010-FPSS). I rapporten lämnas förslag och redovisas ett antal åtgärder som Försäkringskassan har för avsikt att ta initiativ till. Försäkringskassan föreslår för regeringen att det i bestämmelserna klargörs en möjlighet att ersätta kostnaderna för medicinska teamutredningar. Försäkringskassan anger vidare att man avser att i särskilda skrivelser till regeringen dels föreslå förtydliganden i de bestämmelser som riktar sig till Socialstyrelsen och som rör tillstånd och tillsyn av assistansföretag, dels föreslå att huvudmannskapet för personlig assistans överförs till staten. Försäkringskassan har vidare för avsikt att vidta åtgärder för att intensifiera arbetet med att stödja tillämpningen så att assistansersättningen bedöms på ett enhetligt sätt, att utreda möjligheten att koncentrera handläggningen av tidredovisningar och räkningar, att utifrån gällande rättspraxis närmare beskriva vad som avses med grundläggande behov, att närmare beskriva vad som avses med andra personliga behov och utveckla ett metodstöd, att stärka kompetensen hos personalen och utveckla de försäkringsmedicinska rådgivarnas roll inom assistansersättningen, att ta fram ett metodstöd för arbetet med tvårsomprövningar, samt att i samverkan

med Socialstyrelsen ta fram ett instrument för utredning och bedömning av personlig assistans. I rapporten konstaterar Försäkringskassan att Regeringsrättens (numera Högsta förvaltningsdomstolen) dom RÅ 2009 ref. 57 har stor betydelse för rättstillämpningen när det gäller synen på och beräkningen av de grundläggande behoven personlig hygien, måltider och att klä av och på sig, eftersom kammarrättsdomarna följer den refererade domen. Myndigheten bedömer att den refererade domen stämmer överens med de intentioner som låg bakom reformen om personlig assistans.

Som ett led i beredningen av detta ärende har också Dan Eliasson, generaldirektör vid Försäkringskassan, informerat utskottet om rapporten Svar på uppdrag om assistansersättning (utskottssammanträdet den 15 november 2011) samt om behovsbedömningsinstrumentet och uppföljning av beslut om personlig assistans (sammanträdet den 13 mars 2012). Generaldirektören redovisade vid det senare informationstillfället en rad åtgärder som för närvarande vidtas på Försäkringskassan inom detta område, t.ex. arbete med att ta fram en uppdaterad vägledning. Myndigheten anser sig behöva mer tid för att få mer kunskap och kunna göra förbättrade analyser. Myndigheten överväger också möjligheten att inrätta en särskild ordning för beslutsfattandet av speciellt svårbedömda fall. Utskottet konstaterar att flera av åtgärderna är i enlighet med vad som anfördes i rapporten i juni 2011. Generaldirektören redovisade även statistik av vilken framgång andelen indragningar vid tvåårsomprövningar av assistansersättning har varit oförändrad mellan 2010 och 2011 (10 procent) och att andelen beslut om utökningar av assistanstimmar har ökat mellan dessa år (från 24 procent till 26 procent). Antalet beviljade timmar per brukare har ökat från 2002 till 2012 (från 88,71 timmar per vecka till 115,87 timmar per vecka).

Utredningen om assistansersättningens kostnader (S 2011:04) överlämnade den 16 februari 2012 betänkandet Åtgärder mot fusk och felaktigheter med assistansersättning (SOU 2012:6). Utredningens övergripande slutsatser är att en inte obetydlig del av assistansersättningen går till annat än avsett ändamål, även om inte allt beror på fusk och medvetet överutnyttjande utan också kan tillskrivas tolknings- och tillämpningsproblem samt handläggningsfel av olika slag. Eftersom det finns ett flertal orsaker som bidrar till att felaktiga utbetalningar sker kan ingen enskild åtgärd lösa problemen. Det krävs, enligt utredningen, ett brett spektrum av åtgärder som rör flera områden. Betänkandet skickades ut på remiss den 17 februari 2012 och svar ska ha inkommit senast den 25 april 2012.

Som ett led i beredningen av detta ärende informerade justitierådet Susanne Billum, särskild utredare, om utredningens förslag vid utskottssammanträdet den 28 februari 2012.

Utskottet noterar att det på Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) pågår en egeninitierad granskning av tvåårsomprövningar inom assistansersättningen. ISF ska granska om Försäkringskassan levt upp till det lagstadgade kravet på tvåårsomprövningar i ärenden om assistansersättning och om tvåårsomprövningar görs med beslutsunderlag som håller tillräcklig kva-

litet för att göra samtliga prövningar som föreskrivs i lagen. Granskningen avser även att besvara frågan om vilka omständigheter som påverkar Försäkringskassans benägenhet att genomföra tvåårsomprövningar och att dessa sker på ett likformigt och rättssäkert sätt. Resultatet av granskningen ska redovisas senast kvartal två 2012 och enligt uppgift från projektledare på ISF kan en rapport troligtvis förväntas i juni 2012. Utskottet välkomnar denna granskning.

Utskottet ser mycket positivt på det arbete som för närvarande pågår på olika håll.

Utvecklingen har visat sig vara svårtydd och beroende av bl.a. arbetssätt inom Försäkringskassan och utveckling av rättspraxis. Ett exempel är Regeringsrättens (numera Högsta förvaltningsdomstolen) dom RÅ 2009 ref. 57. Utskottet anser mot denna bakgrund att det är mycket angeläget att följa utfall av beslut om statlig assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken (2010:110).

Utskottet har fått veta att regeringen mot denna bakgrund kommer att ge ISF ett uppdrag som innebär att ett underlag ska tas fram för att kunna bedöma orsakerna till utfallet av Försäkringskassans beslut om assistansersättning, såväl vid nybeviljande som vid tvåårsomprövning av sådana beslut.

ISF ska i sitt uppdrag analysera det årliga utfallet för Försäkringskassans beslut vid prövning av nya ansökningar och vid tvåårsomprövningar. Uppdraget innefattar även en analys av orsakerna till utvecklingen, t.ex. ändrad regeltillämpning eller prioritering inom Försäkringskassan, utveckling av rättspraxis och förändrade behov hos brukare. Vidare ska ISF analysera situationen (förändringen) vad gäller andra stödinsatser för den enskilde när antalet assistanstimmar förändras. En fråga rör vilka assistansberättigade personer som mister respektive får utökad tid (kön, ålder, typ av funktionsnedsättning eller diagnos m.m.). ISF ska i sitt arbete med uppdraget samråda med Försäkringskassan.

Förslag till tillkännagivande

Utskottet är angeläget om att arbetet med frågan om den personliga assistansen påskyndas. Utskottet anser därför att Inspektionen för socialförsäkringen ska delredovisa sina slutsatser senast i december 2012. Regeringen ska därefter skyndsamt återkomma till utskottet med en bedömning av delredovisningen och eventuella behov av åtgärder för att upprätthålla intentionerna i LSS. En slutredovisning av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast i oktober 2014. Utskottet betonar vikten av att brukarorganisationerna får medverka i uppdragets genomförande genom att ges möjlighet att delge sina synpunkter.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna So284 (S) yrkande 1, So459 (V) yrkande 1 och So530 (KD) bedöms i någon mån tillgodosedda med det anförda.

Enligt utskottet är det synnerligen viktigt att personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga får det stöd de behöver för att kunna finna, få och behålla ett arbete. Utskottet konstaterar att regeringen har vidtagit flera åtgärder på detta område, varav här särskilt kan nämnas regeringens samtal med arbetsmarknadens parter om hur regeringen och parterna tillsammans kan förbättra möjligheterna för personer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga att komma in på arbetsmarknaden. Utskottet vill även särskilt lyfta fram den s.k. FunkA-utredningen (A 2011:03) som har i uppdrag att se över de arbetsmarknadspolitiska insatserna för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och nyligen i tilläggsdirektiv har fått i uppdrag att även se över regelverket för arbetshjälpmedel och arbeta med spridning av goda exempel och utveckling av arbetsplatser med goda och stödjande arbetsmiljöfaktorer. Utredningstiden har förlängts och slutredovisning ska ske i december 2012. Riksdagen bör inte ta något initiativ.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionen So459 (V) yrkande 2.

Ett antal motioner tar upp olika aspekter på ledsagarservice. Utskottet anser att det är angelägna frågor och konstaterar att statsrådet Maria Larsson nyligen har aviserat en analys av vilka åtgärder som kan vara effektiva utifrån det underlag som Socialstyrelsen har lämnat. Som exempel nämns diskussionen med Sveriges Kommuner och Landsting om deras arbete för att få enhetlighet och säkerhet i besluten om ledsagarservice samt en översyn av handläggarnas kompetens.

Resultatet av detta arbete bör enligt utskottets uppfattning inte föregripas. Motionerna So284 (S) yrkande 2, So338 (MP) yrkande 2, So339 (MP), So461 (V) yrkandena 1–3, So539 (S) yrkande 2 och So543 (S) avstyrks.

Mot bakgrund av ovanstående avstyrks även motionen So645 (SD).

Utskottet anser inte heller att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av motionerna So537 (M), So554 (M), So571 (C) och So580 (M). Motionerna avstyrks.

Hjälpmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om hjälpmedel.

Jämför reservationerna 8 (MP) och 9 (V) samt särskilt yttrande 4 (S).

Motioner

I motion So457 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för förskrivning av hjälpmedel. I yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att samordna förskrivningen av hjälpmedel under en huvudman.

I motion Kr254 av Anita Brodén (FP) yrkande 3 begärs ett tillkännagivande om vikten av en fortsatt utveckling av hörseltekniska hjälpmedel.

Bakgrund

Inledning

Enligt 3 b § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) ska landstinget erbjuda habilitering och rehabilitering, hjälpmedel för funktionshindrade och tolktjänst för vardagstolkning för barndomsdöva, dövblinda, vuxendöva och hörselskadade. Detta gäller dem som är bosatta inom landstinget eller som är kvarskrivna enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och stadigvarande vistas där. Landstingets ansvar omfattar dock inte habilitering, rehabilitering och hjälpmedel som en kommun inom landstinget har ansvar för enligt 18 b §, dvs. när det gäller äldre som bor i särskilda boenden med service och omvårdnad för dem som behöver särskilt stöd, personer med funktionsnedsättning som bor i bostäder med särskild service och personer som deltar i dagverksamhet.

Landsting och kommun kan träffa överenskommelse om att kommunen ska ha ansvar för hjälpmedel åt personer med funktionsnedsättning. Detta innebär att ansvaret för att tillhandahålla hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning varierar över landet och även inom landstingen och kommunerna.

Med kostnader för personliga assistenter avses bl.a. kostnader för arbetsmiljöinsatser. Enligt en ändring av förordningen (1993:1091) om assistansersättning som trädde i kraft den 15 april 2011 omfattar dessa arbetsmiljöinsatser inte hjälpmedel som den försäkrade behöver för att själv eller med hjälp av någon annan kunna tillgodose sina behov (5 a §).

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om hjälpmedel behandlades av utskottet i betänkande 2010/11:SoU11 Funktionshindersfrågor. Utskottet uttalade då följande (s. 35 f, 1 res. S):

Tekniska och andra hjälpmedel innebär ofta ett mycket värdefullt stöd för personer med en funktionsnedsättning och kan öka förutsättningarna för dessa att leva och fungera i samhället på samma villkor som andra personer.

Utskottet välkomnar det arbete som pågår på området. Utskottet vill särskilt lyfta fram Hjälpmedelsinstitutets informationsprojekt inom området alternativ telefoni, regeringens nyligen beslutade kommittédirektiv Fritt val av hjälpmedel och regeringens uppdrag till Hjälpmedelsinstitu-

tet och Post- och telestyrelsen att tillsammans med ett antal landsting öka valfriheten inom elektronisk kommunikation eller s.k. alternativ telefoni.

Motionsyrkanden om hjälpmedel har tidigare behandlats av utskottet i betänkandet Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg m.m. (bet. 2009/10:SoU1). Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning att frågor om hjälpmedel är en fråga för sjukvårdshuvudmännen. Enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) är det landstingens uppgift att erbjuda bl.a. dem som är bosatta inom landstingen hjälpmedel för funktionshinder.

Enligt förordningen (1993:1091) om assistansersättning avses med kostnader för personliga assistenter bl.a. arbetsmiljöinsatser (5 a §). Utskottet har fått veta att det inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att ändra förordningen i syfte att tydliggöra vad assistansersättningen ska användas till. Arbetet planeras vara färdigt våren 2011. Utskottet välkomnar detta arbete.

Mot denna bakgrund anser utskottet att riksdagen inte bör ta några initiativ med anledning av motionerna [...]. Motionerna avstyrks.

Frågesvar

Som svar på en skriftlig fråga (fr. 2010/11:166) om nationella riktlinjer för förskrivning av hjälpmedel uttalade statsrådet Maria Larsson den 15 december 2010 bl.a. följande:

Att tillhandahålla hjälpmedel till personer med funktionsnedsättning är ett ansvar för landstingen och kommunerna (3 b § HSL). Varje landsting och kommun beslutar självständigt om regelverket för hjälpmedel och eventuella avgifter.

Sveriges Kommuner och Landsting gav 2005 Hjälpmedelsinstitutet i uppdrag att kartlägga förändringar av landstingens och kommunernas regelverk och förskrivning av hjälpmedel under de senaste tre åren. Av rapporten som publicerades 2006 framgick bland annat att kriterierna för förskrivning har förtydligats och prioriteringar har tydliggjorts samt att den vanligaste avgiften för hjälpmedel är besöksavgift. Utifrån denna kartläggning tog Sveriges Kommuner och Landsting initiativ till överläggningar mellan sjukvårdshuvudmännen för att diskutera hur reglerna för tillhandahållandet av hjälpmedel kan bli mer enhetliga.

Jag välkomnar initiativ som detta eftersom frivilliga överenskommelser om mer likartade regelverk är att föredra framför lagstiftning. Jag har inte för avsikt att ge Socialstyrelsen något uppdrag att ta fram nationella riktlinjer i dagsläget. Att öka den enskildes eget inflytande över hjälpmedelsvalet är dock en fråga jag ser som mycket prioriterad.

Regeringen gav i augusti 2007 Hjälpmedelsinstitutet i uppdrag att samordna en försöksverksamhet med Fritt val av hjälpmedel. Av slutrapporten Större inflytande och delaktighet framgår att verksamheten stärkt den enskildes inflytande. Det fria valet har bidragit till ökad självständighet och självbestämmande. Regeringen bedömer att satsningen på Fritt val av hjälpmedel har varit framgångsrik. Därför bereds nu inom Regeringskansliet möjligheterna att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag på hur kommuner och landsting kan utforma valfrihetssystem.

Pågående arbete

Hjälpmedelsinstitutet har haft regeringens uppdrag att under 2007–2009 samordna, sprida information och redovisa erfarenheterna av projektet Fritt val av hjälpmedel. Försöksverksamheten har bedrivits i tre landsting. Landstingen har tagit fram och provat idéer om hur ett friare val av hjälpmedel kan gå till i praktiken.

Utredningen om fritt val av hjälpmedel överlämnade slutbetänkandet Hjälpmedel – ökad delaktighet och valfrihet (SOU 2011:77) i december 2011. Utredningen föreslår att en lagstadgad skyldighet för landsting eller kommuner att ta hänsyn till den enskildes önskemål vid tillhandahållande av hjälpmedel införs i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Den enskilde ska få information både om vilka hjälpmedel som finns att tillgå och möjligheterna att påverka vilket hjälpmedel som han eller hon får tillgång till. Hälso- och sjukvårdspersonalens ansvar för att medverka till att den enskilde får möjlighet att välja ska framgå av patientsäkerhetslagen (2010:659). Kommuner och landsting ska ha möjlighet att utge kompensation för merkostnader när en hjälpmedelsanvändare väljer att lämna in ett hjälpmedel som köpts inom ramen för Fritt val av hjälpmedel. Det ska införas en möjlighet för kommuner och landsting att utge ekonomiskt stöd för inköp av hjälpmedel till kommuninvånare med funktionsnedsättning. En ny lag om valfrihetssystem inom hjälpmedelsförsörjningen ska införas som ska tillämpas när landsting och kommuner beslutar att införa valfrihetssystem för hjälpmedel. Betänkandet har nyligen skickats på remiss, och svar från remissinstanserna ska ha inkommit senast den 25 april 2012.

Hjälpmedelsinstitutet fick i oktober 2011 i uppdrag att ta fram underlag för en försöksverksamhet med personlig hjälpmedelsbudget. Uppdraget ska genomföras i samråd med relevanta funktionshindervisorganisationer. Inom uppdraget ska Hjälpmedelsinstitutet ta fram bedömningsgrunder för vilka hjälpmedelsanvändare som kan vara lämpliga att erbjuda en personlig budget samt beskriva vilka utbildningar förskrivare och andra i hjälpmedelsprocessen behöver för att hantera ett fritt val av hjälpmedel. Hjälpmedelsinstitutet ska även föreslå rutiner och regelverk för hjälpmedelshanteringen inom en försöksverksamhet, ta fram förslag på relevanta it-lösningar för hantering av rekvisitioner och den personliga budgeten samt utarbeta rutiner för uppföljning av en försöksverksamhet. Hjälpmedelsinstitutet inkom den 30 februari 2012 till Regeringskansliet med rapporten Personlig hjälpmedelsbudget – Förutsättningar för försöksverksamhet. I rapporten utreds bedömningsgrunder för vilka hjälpmedelsanvändare som kan vara lämpliga att erbjuda en personlig hjälpmedelsbudget och utbildningsbehovet hos förskrivare och andra i hjälpmedelsprocessen för att hantera ett fritt val av hjälpmedel. Vidare föreslås rutiner och regelverk för hjälpmedelshanteringen, relevanta it-lösningar och rutiner för uppföljning av en försöksverksamhet. Rapporten bereds i Regeringskansliet (S2011/8811/FST [delvis]).

Hjälpmedelsinstitutet och Post- och telestyrelsen har i uppdrag att i samarbete med de landsting som anmäler intresse genomföra en försöksverksamhet med syfte att stimulera användningen av konsumentprodukter för elektronisk kommunikation. Försöksverksamheten ska genomföras under två år och omfatta de landsting som meddelar intresse. Uppdraget ska ske i samråd med Sveriges Kommuner och Landsting, Handisam och relevanta handikapporganisationer. Slutredovisning ska ske senast den 15 februari 2013 (S2011/1810/FST [delvis]).

Hjälpmedelsinstitutet har i uppdrag att stärka samverkan kring elektronisk kommunikation genom att ge expertstöd till landstingen samt föra en dialog med hjälpmedels- och tjänsteproducenter och brukarorganisationer. Detta i syfte att modernisera, effektivisera och förbättra förskrivningen av produkter och tjänster inom anslaget elektronisk kommunikation. Hjälpmedelsinstitutet ska samråda med Post- och telestyrelsen samt övriga berörda aktörer. Hjälpmedelsinstitutet ska inom ramen för uppdraget särskilt stimulera utveckling och teknisktöd för målgruppen personer med talskada. Uppdraget ska delredovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 1 februari 2012 och en slutlig redovisning ska lämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 1 mars 2013 (S2011/8507/FST [delvis]). Delrapporten Projektplan Alternativ telefoni – Samverkan och satsning för personer med talsvårigheter inkom till Regeringskansliet den 1 februari 2012. Av den framgår att ett projektmål är att i samarbete med landsting samla in och dokumentera goda exempel på hjälpmedelsförskrivning för distanskommunikation för personer med talskada och/eller språkstörning.

Utskottets ställningstagande

Tekniska och andra hjälpmedel innebär ofta ett mycket värdefullt stöd för personer med en funktionsnedsättning och kan öka förutsättningarna för dessa att leva och fungera i samhället på samma villkor som andra personer.

Utskottet välkomnar det arbete som pågår på området. Utskottet vill särskilt lyfta fram det arbete som pågår i Regeringskansliet med att bereda slutbetänkandet Hjälpmedel – ökad delaktighet och valfrihet (SOU 2011:77) och Hjälpmedelsinstitutets rapport Personlig hjälpmedelsbudget – Förutsättningar för försöksverksamhet. I detta sammanhang bör även nämnas de uppdrag om elektronisk kommunikation som regeringen har gett bl.a. Hjälpmedelsinstitutet. Riksdagen bör inte föregripa resultatet av pågående arbeten.

Utskottet avstyrker motionerna So457 (V) yrkandena 1 och 2 samt Kr254 (FP) yrkande 3.

Glasögon för barn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om glasögon för barn.

Jämför särskilda yttrandena 5 (MP), 6 (SD) och 7 (V).

Motioner

I motion So658 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) yrkande 13 begärs ett tillkännagivande om att se över riktlinjerna för stöd till barns glasögon för att stärka möjligheterna för barn med synfel att få glasögon oberoende av var i landet de bor. Liknande yrkanden finns i motion So234 av Fredrik Olovsson (S), i motion So264 av Jasenko Omanovic och Ingemar Nilsson (båda S), i motion So269 av Arhe Hamednaca (S), i motion So337 av Agneta Luttröpp m.fl. (MP) och i motion So638 av Per Ramhorn och Mattias Karlsson (båda SD).

I motion So625 av Carina Herrstedt och Julia Kronlid (båda SD) begärs ett tillkännagivande om att betrakta glasögon för barn upp till 15 år som hjälpmedel och att glasögonen ska vara kostnadsfria.

Bakgrund

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om glasögon för barn behandlades av utskottet i betänkande 2010/11:SoU11 Funktionshindersfrågor. Utskottet uttalade då följande (s. 38, 1 res. S, MP, V):

Tillhandahållandet av hjälpmedel är en viktig del av hälso- och sjukvården. Enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) är det landstingens ansvar att erbjuda dem som är bosatta inom landstinget bl.a. hjälpmedel. Utskottet vidhåller därför sin tidigare bedömning att det som tas upp i motionerna är frågor för sjukvårdshuvudmännen. Utskottet erinrar om bestämmelserna om ekonomiskt bistånd i 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och om att kostnader för glasögon kan ingå i bistånd till livsföring i övrigt. Motionerna [...] avstyrks.

Interpellation

Den 15 mars 2011 besvarade socialminister Göran Hägglund en interpellation om barns rätt till glasögon (ip. 2010/11:257, prot. 2010/11:72). Socialministern anförde bl.a. följande:

Fru talman! Eva Olofsson har frågat barn- och äldreministern om hon avser att vidta några åtgärder för att alla barn med nedsatt syn ska få rätt till glasögon. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska landsting erbjuda god hälso- och sjukvård på lika villkor åt dem som är bosatta inom landstinget.

Landstingens rätt till självbestämmande innebär samtidigt att de väljer hur de vill prioritera inom sin verksamhet och på vilket sätt de vill organisera sin vård. Grundtanken i detta system är att det är sjukvårdshuvudmännen som är bäst lämpade att göra de prioriteringar av resurserna som behövs för en bra vård inom det egna landstinget.

Landstingen kan ge frivilliga subventioner till barns glasögon. Liknande frivilliga subventioner kan lämnas också på andra områden där landstingen gör bedömningen att behov finns. Däremot har landstingen ansvar för att erbjuda hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning.

I de fall ett synfel är så svårt att det definieras som ett funktionshinder ska landstinget erbjuda de hjälpmedel som den enskilde har behov av utifrån den påverkan synfelet har på det dagliga livet. En sådan bedömning ska göras av hälso- och sjukvården i varje enskilt fall.

När det gäller barnens situation har vi i Sverige ett väl utvecklat stöd till barn och deras familjer. Den ekonomiska familjepolitiken bidrar till förutsättningarna för en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer genom att höja den disponibla inkomsten. De behovsprövade stöden är direkt riktade till de hushåll som har de lägsta inkomsterna. Ett exempel är bostadsbidraget, där regeringen avser att föreslå att det särskilda bidraget för barnfamiljer höjs från och med den 1 januari 2012. Även barnbidraget verkar inkomstutjämmande och kommer familjer i ekonomiskt utsatta hushåll till del.

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har enligt socialtjänstlagen rätt till bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt. Bistånd till livsföring i övrigt kan till exempel vara kostnader för hälso- och sjukvård, tandvård och glasögon. Om det finns ett styrkt behov av glasögon finns det således en möjlighet att få bistånd till detta.

Barns ekonomiska situation är en viktig fråga för regeringen, och vår ambition är att se till att alla barn kan växa upp under goda förutsättningar.

Frågestund

Vid frågestunden den 23 februari 2012 besvarade utbildningsminister Jan Björklund en fråga om bidrag till glasögon till barn (prot. 2011/12:75). Utbildningsministern anförde följande:

Anf. 26

Herr talman! Det handlar ytterst om reglerna för försörjningsstöd och reglerna i socialtjänstlagen. Den typ av diskussioner som frågeställaren pekar på förs hela tiden när man ska se över socialtjänstlagen, och den frågan är väl inte slutligt avdömd.

Det finns inga förslag i dag på att ytterligare utvidga rätten till socialbidrag eller försörjningsstöd för att finansiera den typ av kostnader som föreslås. De allra flesta föräldrar har råd att köpa detta för egna medel, och för den grupp som har väldigt ont om pengar har vi försörjningsstöd som är till för att täcka kostnader av den typen.

De exakta reglerna för vad som ingår och inte ingår i försörjningsstöd är sådant som ständigt är föremål för översyn, och det går att föra sådana diskussioner i framtiden. Men tanken att vi mer generellt skulle gå in och subventionera också alla välbärgade föräldrars glasögon tror jag inte föresvävar regeringen. Det här handlar om kostnader för föräldrar som är mindre bemedlade, och där har vi olika typer av ersättningar och försörjningsstöd som ska fungera i den typen av situationer.

Anf. 28

Herr talman! Jag tror att hela riksdagen är enig om att alla barn som har behov av glasögon ska ha glasögon. Vad frågan nu handlar om, om jag förstår frågeställaren rätt, är om skattebetalarna ska betala alla glasögon för alla barn, oavsett om föräldrarna har råd eller inte. Där kanske det råder olika uppfattningar.

Vår uppfattning i varje fall hittills har varit att om man har råd betalar man själv som förälder glasögon för sina barn. För den grupp som har ont om resurser, är resurssvag och behöver hjälp på olika sätt finns det däremot hjälpsystem från samhället som är avsedda att täcka den typen av kostnader i den typen av situationer.

På Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering pågår arbete med en sammanställning av hur landstingens bidrag till glasögon har sett ut från 1976 tills i dag. Enligt uppgift kommer följande variabler att vara med i sammanställningen: om de har subventioner eller inte, total subvention 0–7 år och 8–18 år, subvention av glas 0–7 år och 8–18 år samt subvention av bågar 0–7 år och 8–18 år. Institutet kommer även att försöka få fram data på vilka krav som måste uppfyllas för att få tillgång till bidraget, kostnad för varje landsting och år samt hur många barn som faller in under denna kategori. Om det visar sig möjligt kommer man även att undersöka effekterna av bidragen på barnens skolresultat över nämnda tidsperiod.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller att tillhandahållandet av hjälpmedel är en viktig del av hälso- och sjukvården. Enligt 3 b § 2 hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) ska landstinget erbjuda hjälpmedel för funktionshindrade till dem som är bosatta inom landstinget eller som är kvarskrivna enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) och stadigvarande vistas där. I de fall ett synfel är så svårt att det definieras som en funktionsnedsättning ska landstinget erbjuda de hjälpmedel som den enskilde har behov av utifrån den påverkan synfelet har på det dagliga livet. En sådan bedömning ska göras av hälso- och sjukvården i varje enskilt fall.

Det är av stor vikt att medborgarna möts av en likartad bedömning från landstingens sida i fråga om när glasögon ska definieras som hjälpmedel. Utskottet har fått veta att Majblommans riksförbund den 22 februari 2012 inkom med en skrivelse till Socialstyrelsen om glasögon till barn. Förbundet önskar besked från Socialstyrelsen bl.a. i frågan om huruvida synnedsättning hos barn är att betrakta som ett funktionshinder (dnr 3.2-9598/2012). Beroende på hur Socialstyrelsens svar på denna skrivelse utformas kan det enligt utskottet komma att få betydelse för landstingens bedömningar. Utskottet har också fått veta att regeringen kommer att ta initiativ till en kartläggning av landstingens tillämpning av sitt ansvar för hjälpmedel vad avser glasögon för barn.

Flertalet landsting ger frivilliga bidrag till glasögon för barn och liknande frivilliga subventioner kan lämnas också på andra områden. Bidragen till glasögon för barn är oreglerade och varierar mellan landsting

och det finns i dagsläget ingen samlad statistik på området. Utskottet välkomnar därför den sammanställning av landstingens bidrag till glasögon som nu tas fram på Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

Varje landsting ska enligt hälso- och sjukvårdslagen erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom landstinget. Det är sjukvårdshuvudmännen som självständigt planerar, finansierar och beslutar hur de organiserar och bedriver vården inom sitt område och det är de som är bäst lämpade att göra de prioriteringar av resurser som behövs för en bra vård. Enligt utskottet måste huvudmännens ansvar för detta både betonas och respekteras. Utskottet anser att det är viktigt att värna landstingens nuvarande insatser i form av bidrag till glasögon för barn. Landstingen har möjlighet att vidareutveckla och konstruera sina bidragssystem utifrån medborgarnas behov.

Utskottet erinrar om att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt enligt socialtjänstlagen (2001:453). Bistånd till livsföring i övrigt kan till exempel vara kostnader för hälso- och sjukvård, tandvård och glasögon. Om det finns ett styrkt behov av glasögon finns det således en möjlighet att få bistånd till detta. Av Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd (SOSFS 2003:5) framgår bl.a. att socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till skäliga kostnader för glasögon om behovet styrks av en legitimerad optiker eller läkare.

Utskottet ser mycket positivt på landstingens insatser i form av bidrag till glasögon för barn. Frågan om huruvida synnedsättning hos barn ska definieras som en funktionsnedsättning bör klargöras i samband med Socialstyrelsens svar på Majblommans riksförbunds skrivelse. Utskottet anser att det är mycket angeläget med en kartläggning av landstingens tillämpning av sitt ansvar för hjälpmedel vad avser glasögon för barn och har fått veta att regeringen kommer att ta initiativ till en sådan kartläggning. Den sammanställning av landstingens bidrag till glasögon som nu tas fram på Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering välkomnas.

Utskottet anser att resultatet av pågående och kommande arbeten bör avvaktas. Utskottet bedömer att andemeningen i flera motioner kommer att uppnås med vad som nu pågår respektive planeras. Riksdagen bör för närvarande inte ta något initiativ men utskottet förväntar sig att regeringen återkommer till riksdagen med en redovisning så snart resultatet av ovanstående arbeten kan presenteras.

Av nu anförda skäl får motionerna So234 (S), So264 (S), So269 (S), So337 (MP), So638 (SD) och So658 (MP) yrkande 13 anses i huvudsak tillgodosedda. Motionen So625 (SD) avstyrks.

Funktionshindersfrågor – förenklad behandling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Jämför särskilda yttrandena 8 (S), 9 (MP) och 10 (V).

Utskottets ställningstagande

De motionsyrkanden som är upptagna i bilaga 2 tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden i betänkandet 2010/11:SoU11 Funktionshindersfrågor.

Riksdagen avtog motionsyrkandena i enlighet med utskottets förslag. Utskottet ser inte någon anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därför motionsyrkandena.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Funktionshinderspolitikens inriktning, punkt 1 (S)

av Lena Hallengren (S), Ann Arleklo (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S) och Teres Lindberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:So521 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 44 och avslår motionerna

2011/12:So446 av Betty Malmberg (M) yrkande 1,

2011/12:So447 av Marta Obminska (M) och

2011/12:A350 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att den svenska funktionshinderspolitiken i dag är alltför passiv. Trots kvarstående problem och orättvisor för personer med funktionsnedsättningar saknas nya mål och konkreta förslag från regeringens sida.

Funktionshindersfrågorna är i första hand rättighetsfrågor och inte vård- och omsorgsfrågor. Det finns en rad frågor som regeringen borde ta itu med och där flera olika departement samt riksdagsutskott måste involveras. För det första bör man ändra lagstiftningen så att bristande tillgänglighet blir en diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen. För det andra bör LSS-reformen värnas. För det tredje måste arbetet för att tillgänglighetsanpassa Sverige intensifieras. För det fjärde måste aktiva åtgärder sättas in för att öka sysselsättningsgraden för personer med funktionsnedsättningar. För det femte behöver hjälpmedelsfrågan ses över.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Funktionshinderspolitikens inriktning, punkt 1 (MP, V)

av Agneta Luttröpp (MP) och Eva Olofsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:So521 av Lena Hallengren m.fl. (S) yrkande 44 och

2011/12:A350 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 2 och
avslår motionerna

2011/12:So446 av Betty Malmberg (M) yrkande 1 och

2011/12:So447 av Marta Obminska (M).

Ställningstagande

Vi anser att den svenska funktionshinderspolitiken i dag är alltför passiv. Trots kvarstående problem och orättvisor för personer med funktionsnedsättningar saknas nya mål och konkreta förslag från regeringens sida.

Funktionshindersfrågorna är i första hand rättighetsfrågor och inte vård- och omsorgsfrågor. Det finns en rad frågor som regeringen borde ta itu med och där flera olika departement samt riksdagsutskott måste involveras. För det första bör man ändra lagstiftningen så att bristande tillgänglighet blir en diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen. För det andra bör LSS-reformen värnas. För det tredje måste arbetet för att tillgänglighetsanpassa Sverige intensifieras. För det fjärde måste aktiva åtgärder sättas in för att öka sysselsättningsgraden för personer med funktionsnedsättningar. För det femte behöver hjälpmedelsfrågan ses över.

Den fysiska tillgängligheten i samhället behöver bli bättre och det bör ske en satsning på tillgänglighetsskapande åtgärder. Det behövs mer ekonomisk stimulans för att få fart på arbetet för tillgänglighet. Större delen av pengarna bör gå till kommuner, landsting och myndigheter, men vi anser att hela samhället behöver bli tillgängligt, inte enbart offentliga lokaler.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Behovsbedömning vid personlig assistans, punkt 2 (V)

av Eva Olofsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:So459 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 1 och

avslår motionerna
2011/12:So284 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 1 och
2011/12:So530 av Yvonne Andersson (KD).

Ställningstagande

Det stora och akuta problemet när det gäller personlig assistans i dag är den utveckling av Försäkringskassans bedömningar av begreppet ”grundläggande behov” som har påbörjats utan politiska beslut. Försäkringskassans bedömningar har på senare år skärpts på ett orimligt sätt som inte står i överensstämmelse med lagstiftningens intentioner. De skärpta bedömningarna har lett till att många helt har blivit av med sin assistansersättning, och utvecklingen går allt snabbare.

För de personer som blir av med sin assistansersättning innebär det ofta en personlig katastrof. Möjligheterna att leva ett liv som andra begränsas påtagligt, trots uppenbara behov av assistans som tidigare hade lagstöd. Många görs beroende av anhöriga.

Försäkringskassans nya bedömningslinje har bekräftats i en dom från Regeringsrätten (numera Högsta förvaltningsdomstolen). För att vända utvecklingen krävs därför lagändringar.

Jag anser därför att riksdagen bör begära att regeringen skyndsamt lägger fram förslag till en ändring av 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, så att ursprungsintentionerna i LSS om möjligheten att leva ett liv som andra uppfylls.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Regelverken för personlig assistans, punkt 3 (MP, V)

av Agneta Luttröpp (MP) och Eva Olofsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:So459 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör utreda om regelverken för personlig assistans är ändamålsenligt utformade för att möjliggöra arbete och ett aktivt föräldraskap.

Samhället bör göra allt för att alla ska ha lika stora möjligheter att arbeta och vara aktiva föräldrar. Tyvärr kvarstår många hinder för detta och en del av dem kan ha ganska enkla lösningar. Om en person på grund av ett arbetserbjudande på en annan ort skulle behöva veckopendla täcker assistansersättningen inte assistans i samband med de resor han eller hon

skulle behöva göra och assistentens uppehälle på arbetsorten. Personen måste då välja mellan att tacka nej till arbetet, flytta eller själv betala assistanskostnaderna. Detta är ett val som en person utan omfattande funktionsnedsättning inte behöver göra.

Denna typ av hinder i regelverken för assistans måste tas bort. När hindren innebär att man måste tacka nej till ett arbete är det tydligt att hindret kan vara negativt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5. Ledsagarservice, punkt 4 (S)

av Lena Hallengren (S), Ann Arleklo (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S) och Teres Lindberg (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2011/12:So338 av Agneta Luttröpp (MP) yrkande 2 och

2011/12:So539 av Håkan Bergman och Matilda Ernkrans (båda S) yrkande 2,

bifaller delvis motion

2011/12:So461 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 2 och avslår motionerna

2011/12:So284 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 2,

2011/12:So339 av Agneta Luttröpp (MP),

2011/12:So461 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkandena 1 och 3 samt

2011/12:So543 av Matilda Ernkrans och Håkan Bergman (båda S).

Ställningstagande

Personer med grava synskador har betydande svårigheter att orientera sig på främmande platser. För att de ska kunna leva på samma villkor som andra fordras hjälpinsatser i form av ledsagning. Under 2010 kartlade Socialstyrelsen kommunernas tillämpning av ledsagarservicen inom ramen för bl.a. LSS. Kartläggningen visar att endast 9 procent av alla LSS-insatser utgörs av ledsagarservice, kanske ett resultat av att det bara är var fjärde kommun som bedriver uppsökande verksamhet. Endast 4 av 10 kommuner har politiskt antagna riktlinjer för LSS-ledsagning, vilket har resulterat i stora skillnader i bedömningen av ansökningar. Socialstyrelsen menar att man måste sträva efter mer enhetliga bedömningar.

Vi anser därför att Socialstyrelsen ska ges i uppdrag att utfärda riktlinjer för hur ansökningar om ledsagarservice enligt LSS ska bedömas och för tillämpningen av insatsen.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6. Ledsagarservice, punkt 4 (MP, V)
av Agneta Luttrupp (MP) och Eva Olofsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2011/12:So284 av Gunilla Svantorp m.fl. (S) yrkande 2, 2011/12:So338 av Agneta Luttrupp (MP) yrkande 2, 2011/12:So339 av Agneta Luttrupp (MP), 2011/12:So461 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkandena 1–3, 2011/12:So539 av Håkan Bergman och Matilda Ernkrans (båda S) yrkande 2 och 2011/12:So543 av Matilda Ernkrans och Håkan Bergman (båda S).

Ställningstagande

Ledsagarservice enligt LSS ska vara en rättighet som ska erbjudas på ett sätt som gör att brukaren ska kunna leva ett så ” normalt ” liv som möjligt och utan merkostnader. Socialstyrelsen har dock konstaterat att man i en av fyra kommuner har satt begränsningar för rätten till ledsagning på ett sätt som saknar stöd i lagen. Vi anser därför att lagstiftningen om ledsagarservice enligt LSS bör förtydligas.

Socialstyrelsen har även konstaterat att kvaliteten och organisationen kring ledsagning enligt såväl LSS som SoL varierar stort över landet. Vi anser att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för ledsagning enligt LSS och SoL.

Något som länge uppmärksamats är den spretiga situationen när det gäller avgifter för ledsagning enligt SoL, och regeringen bör därför utreda frågan om en mer enhetlig avgiftssättning för ledsagning enligt SoL.

Vi anser även att det krävs ett tillägg i LSS där det framgår att den som tillhandahåller ledsagarservice för den enskilde också ska ha skyldighet att stå för ledsagarens kostnader i samband med aktiviteter som kostar pengar. Det ankommer på regeringen att återkomma till riksdagen med lagförslag.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7. Kompetenskrav inom LSS, punkt 5 (SD)

av Per Ramhorn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:So645 av Margareta Sandstedt och Per Ramhorn (båda SD).

Ställningstagande

Jag anser att det krävs förstärkningar av kompetensen hos personal anställd i all verksamhet under LSS.

Alla som är i behov av LSS måste känna tillit till personalens kompetens och till att personalen även vidareutbildas och håller sina kunskaper uppdaterade. Personal som arbetar i direktkontakt med klienter måste känna sig bekväma i sin yrkesroll och känna att de har den kompetens och de kunskaper som krävs för att göra ett bra arbete.

Jag anser för det första att det måste tas fram tydliga riktlinjer för kraven på kompetens hos all den personal som arbetar inom LSS. För det andra måste staten se till att uppföljning och kontroll verkligen fungerar så att kommunerna inte kan smita från sitt ansvar mot sina medborgare. För det tredje måste det finnas en tydligare vilja att förändra, och samarbetet mellan Socialstyrelsen, Sveriges Kommuner och Landsting och de enskilda kommunerna måste förstärkas.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8. Hjälpmedel, punkt 7 (MP)

av Agneta Luttröpp (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:So457 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 1 och avslår motionerna

2011/12:So457 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkande 2 och 2011/12:Kr254 av Anita Brodén (FP) yrkande 3.

Ställningstagande

Vilka hjälpmedel man har möjlighet att få och vilka kostnader detta innebär för den enskilde varierar mycket över landet. Handikappförbunden har arbetat med ett särskilt projekt om hjälpmedel. Där konstaterar man att det förutom regionala skillnader också finns tydliga skillnader mellan vilka hjälpmedel som förskrivs till kvinnor respektive till män.

Staten bör ta ett större ansvar än i dag för att förskrivningen av hjälpmedel ska bli mer likvärdig över landet. Att staten har ett övergripande ansvar för tillhandahållandet av hjälpmedel anges också i FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar.

Jag anser därför att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för förskrivning av hjälpmedel.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9. Hjälpmedel, punkt 7 (V)

av Eva Olofsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:So457 av Eva Olofsson m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt avslår motion

2011/12:Kr254 av Anita Brodén (FP) yrkande 3.

Ställningstagande

Vilka hjälpmedel man har möjlighet att få och vilka kostnader detta innebär för den enskilde varierar mycket över landet. Handikappförbunden har arbetat med ett särskilt projekt om hjälpmedel. Där konstaterar man att det förutom regionala skillnader också finns tydliga skillnader mellan vilka hjälpmedel som förskrivs till kvinnor respektive till män.

Staten bör ta ett större ansvar än i dag för att förskrivningen av hjälpmedel ska bli mer likvärdig över landet. Att staten har ett övergripande ansvar för tillhandahållandet av hjälpmedel anges också i FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar.

Jag anser därför att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för förskrivning av hjälpmedel.

Ett av de allvarligaste problemen på hjälpmedelsområdet är att det är svårt att hitta information om vilka hjälpmedel som finns och vart man ska vända sig för att få dem. Olika typer av hjälpmedel omges av olika regelsystem.

Lösningen på dessa problem är att samordna hjälpmedelsförskrivningen under en huvudman. Genom tillgängliga webbsidor och annat överskådligt informationsmaterial kan denna huvudman enkelt presentera ett utbud och hur man går till väga för att ansöka om hjälpmedlen. Sannolikt skulle detta också innebära ekonomiska vinster i och med att kompetens kan samordnas och dubbelarbete undvikas.

Jag anser därför att förskrivningen av hjälpmedel bör samordnas under en huvudman.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Behovsbedömning vid personlig assistans, punkt 2 (V)

Eva Olofsson (V) anför:

Jag har en reservation under punkt 2, och skälet är följande: Socialutskottet har under flera år arbetat med frågan om personlig assistans. Redan 2010 hölls en intern hearing med olika funktionshindersorganisationer på grund av att allt fler förlorade sin personliga assistans med anledning av Försäkringskassans skärpta bedömning av vad som räknas som mycket privat. Regeringsrättens dom styr tydligt den snävare tolkningen av vad som ska räknas in i grundläggande behov. Försäkringskassan kan inte ändra den högsta rättsinstansens beslut utan har att följa det. För att få en ändring till stånd krävs därför ett förtydligande i lagstiftningen. Utskottet har fått tydliga besked både vid hearingen för cirka två år sedan och vid uppvaktningen från HSO nyligen om hur hårt de personer som blir av med sin assistans drabbas. Funktionshindersrörelsen ser allvarligt på läget. Utskottet har också tagit del av bedömningsinstrumentet och av Försäkringskassans rapport. Jag anser att det finns tillräckligt med fakta för att ta ställning. Riksdagen bör därför begära att regeringen skyndsamt lägger fram förslag till en ändring av 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, så att ursprungssintentionerna i LSS om möjligheten att leva ett liv som andra uppfylls.

2. Ledsagarservice, punkt 4 (S)

Lena Hallengren (S), Ann Arleklo (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S) och Teres Lindberg (S) anför:

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade 2011 i en dom att det varken i LSS eller i dess förarbeten finns skrivningar som anger att en kommun är skyldig att stå för eventuella utlägg som ledsagare kan ha i samband med sina uppdrag. Det innebär att den person som beviljats ledsagare ska stå både för sina egna utlägg och för ledsagarens och att den enskilde har möjlighet att söka ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen för att få täckning för sådana utlägg.

Sveriges Kommuner och Landsting har uppmanat kommunerna att följa Högsta förvaltningsdomstolens dom och besluta att inte längre stå för ledsagarnas utlägg i samband med uppdrag och många kommuner har gått på denna linje.

Konsekvenserna för enskilda som vill delta i fritidsaktiviteter blir ohållbara om man har dubbla utlägg för att t.ex. gå på teater. Detta riskerar att urholka ledsagarservicen och begränsa den enskilde så att hon eller han inte kan delta i fritidsaktiviteter.

Vi anser därför att man bör se över möjligheten att i LSS reglera att den som tillhandahåller ledsagarservice för den enskilde också ska vara skyldig att stå för ledsagarens kostnader i samband med aktiviteter som kostar pengar. Vi är dock inte beredda att nu ställa oss bakom ett sådant yrkande men avser att följa utvecklingen på området och förbehåller oss rätten att återkomma.

3. Kompetenskrav inom LSS, punkt 5 (V)

Eva Olofsson (V) anför:

Jag anser att det krävs en långsiktig satsning på kompetenshöjning av personalen inom området funktionsnedsättningar. Jag påminner om att Västerpartiet satsade 100 miljoner kronor i sitt budgetalternativ för 2012 på området. Personalen har ofta med sig viktiga kunskaper och erfarenheter men saknar utbildning om funktionsnedsättningar. Det finns ett stort behov av kontinuerlig kunskapshöjning om olika slags funktionsnedsättningar, bemötande, habiliterande och rehabiliterande arbetssätt samt flera andra områden.

4. Hjälpmedel, punkt 7 (S)

Lena Hallengren (S), Ann Arleklo (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S) och Teres Lindberg (S) anför:

Hälso- och sjukvårdens hjälpmedelsansvar ska vila på en värdegrund där individens möjligheter att leva ett självständigt liv i trygghet och värdighet ska vara den bärande utgångspunkten. Tillgången till hjälpmedel varierar stort över landet liksom regler och avgifter. Vi anser därför att det bör formuleras en nationell strategi för hur vi resursmässigt och organisatoriskt ska klara att möta ett växande hjälpmedelsbehov. En sådan strategi ska också tydliggöra hur sjukvårdshuvudmännen utifrån sitt hjälpmedelsansvar kan bidra till att förverkliga de handikappolitiska och äldrepolitiska målen. Vi är dock inte beredda att ställa oss bakom ett sådant yrkande men avser att följa utvecklingen på området och förbehåller oss rätten att återkomma.

5. Glasögon för barn, punkt 8 (MP)

Agneta Luttröpp (MP) anför:

En synnedsättning är enligt min mening en funktionsnedsättning som borde ge rätt till hjälpmedel. Föräldrars ekonomi får inte avgöra om barnet får sin syn kompenseras genom glasögon eller inte.

Den kartläggning som görs för att få en bild av hur landstingen sköter sitt uppdrag om hjälpmedel (glasögon) till barn ger en bra grund för fortsatta beslut. Det som saknas i utskottets ställningstagande är enligt min mening en tidpunkt för när resultatet av kartläggningen ska vara klart och

redovisas för utskottet. Vad jag nu anfört är inte tillräckliga skäl för att reservera mig, men jag avser att följa utvecklingen på området och förbehåller mig rätten att återkomma.

6. Glasögon för barn, punkt 8 (SD)

Per Ramhorn (SD) anför:

Barn, oberoende av föräldrarnas ekonomi, ska kunna leva och växa upp under goda förhållanden. Glasögon är en förutsättning för att barnen ska kunna delta i fritidsaktiviteter och skolarbete på lika villkor. Det är orimligt att barn som växer upp i en familj under knappa förhållanden ska avstå från glasögon för att föräldrarna inte har råd. Jag anser därför att man på sikt bör betrakta glasögon för barn upp till 15 år som hjälpmedel och att glasögonen ska vara kostnadsfria. Jag är dock inte beredd att nu ställa mig bakom ett sådant yrkande men avser att följa utvecklingen på området och förbehåller mig rätten att återkomma.

7. Glasögon för barn, punkt 8 (V)

Eva Olofsson (V) anför:

Inget barn med synfel ska behöva vara utan glasögon på grund av föräldrarnas dåliga ekonomi. Jag påminner om att Vänsterpartiet vill subventionera glasögon för barn i åldern 2–15 år och därför avsatte 200 miljoner kronor per år under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner i budgetmotion Fi296. Motionen behandlades i finansutskottets betänkande 2011/12:FiU3.

8. Funktionshindersfrågor – förenklad behandling, punkt 9 (S)

Lena Hallengren (S), Ann Arleklo (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S) och Teres Lindberg (S) anför:

Utskottet har genom förenklad motionshantering avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar vi till tidigare ställningstaganden i motsvarande frågor i betänkandet 2010/11:SoU11 Funktionshindersfrågor. Vi vidhåller de synpunkter som framförts i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

9. Funktionshindersfrågor – förenklad behandling, punkt 9 (MP)

Agneta Luttröpp (MP) anför:

Utskottet har genom förenklad motionshantering avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar jag till tidigare ställningstaganden i motsvarande frågor i betänkandet 2010/11:SoU11 Funktionshindersfrågor. Jag vidhåller de synpunkter som framförts i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

10. Funktionshindersfrågor – förenklad behandling, punkt 9 (V)

Eva Olofsson (V) anför:

Utskottet har genom förenklad motionshantering avstyrkt de motionsförslag som finns upptagna i bilaga 2. Då det gäller motionsförslagen hänvisar jag till tidigare ställningstagande i motsvarande frågor i betänkandet 2010/11:SoU11 Funktionshindersfrågor. Jag vidhåller de synpunkter som framförts i det sammanhanget men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:So201 av Anders Andersson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en lag om assistanshundar.

2011/12:So234 av Fredrik Olovsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riktlinjer till landstingen om bidrag till barns glasögon.

2011/12:So264 av Jasenko Omanovic och Ingemar Nilsson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av dagens system för subvention av barns glasögon.

2011/12:So269 av Arhe Hamednaca (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riktlinjer för landstingen i fråga om bidrag till barns glasögon.

2011/12:So270 av Marianne Åhman m.fl. (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att i lag förtydliga rätten till assistansersättning för att Sverige ska kunna leva upp till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

2011/12:So284 av Gunilla Svantorp m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att beräkningen av tid för assistans bör utgå från den tid det tar att tillgodose grundläggande behov.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lagstiftningen ska utgå från att kommunalt betald ledsagare blir en viktig del för personer med funktionsnedsättning att leva ett jämlikt liv.

2011/12:So337 av Agneta Luttröpp m.fl. (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av riktlinjerna för stöd till barns glasögon för att stärka möjligheterna för barn med synfel att få glasögon oberoende av var i landet de bor.

2011/12:So338 av Agneta Luttröpp (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett förtydligande i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) måste göras, så att det inte kan råda någon tvekan om att personer med grava synskador ska tillhöra personkrets 3.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att utfärda riktlinjer för bedömning av ansökningar om ledsagarservice enligt LSS och tillämpning av insatsen.

2011/12:So339 av Agneta Luttröpp (MP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett tillägg i LSS om kostnader i samband med ledsagarservice.

2011/12:So340 av Irene Oskarsson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en kompletterande LSS-utredning för att lösa de frågor som återstår efter SOU 2008:77.

2011/12:So367 av Lars-Axel Nordell (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en utredning för att sätta nya tillgänglighetsmål och föreslå index för tillgänglighetskriterier.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att redovisa kommuners och landstings tillgänglighetsresultat i öppna jämförelser.

2011/12:So369 av Elisabeth Björnsdotter Rahm (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hörselinstruktörer.

2011/12:So398 av Billy Gustafsson (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en förändrad tillämpning vid prövning av rätten till personlig assistans.

2011/12:So423 av Lars Beckman (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av personlig assistans i skolan.

2011/12:So446 av Betty Malmberg (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att leva upp till FN:s konvention om mänskliga rättigheter när det gäller personer med funktionsnedsättning.

2011/12:So447 av Marta Obminska (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra kunskapscentrumet för föräldraskap och kognitiva svårigheter i Uppsala län till ett nationellt centrum.

2011/12:So457 av Eva Olofsson m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för förskrivning av hjälpmedel.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samordna förskrivningen av hjälpmedel under en huvudman.

2011/12:So459 av Eva Olofsson m.fl. (V):

1. Riksdagen begär att regeringen skyndsamt lägger fram förslag till en ändring av 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, så att ursprungsintentionerna i LSS om möjligheten att leva ett liv som andra uppfylls.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utreda om regelverken för personlig assistans är ändamålsenligt utformade för att möjliggöra arbete och ett aktivt föräldraskap.

2011/12:So461 av Eva Olofsson m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förtydliga lagstiftningen om ledsagarsservice enligt LSS.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för ledsagning enligt LSS och SoL.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda frågan om en mer enhetlig avgiftsättning för ledsagning enligt SoL.

2011/12:So512 av Karin Åström och Carin Runeson (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stödinsatser för personer med osynliga funktionshinder.

2011/12:So517 av Désirée Liljevall (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om informations- och kommunikationsteknik som hjälpmedel för funktionshindrade.

2011/12:So521 av Lena Hallengren m.fl. (S):

44. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om funktionshinderspolitikens inriktning.

2011/12:So530 av Yvonne Andersson (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda förhållandena kring assistansersättning till personer med funktionsnedsättning.

2011/12:So534 av Marietta de Pourbaix-Lundin (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för gravt synskadade personers möjlighet till ledsagare.

2011/12:So537 av Lotta Finstorp och Åsa Coenraads (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kvalitetssäkring inom LSS.

2011/12:So539 av Håkan Bergman och Matilda Ernkrans (båda S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett förtydligande i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), så att det inte längre kan råda någon tvekan om att personer med grava synskador kan tillhöra lagens personkrets 3.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Socialstyrelsen ska ges i uppdrag att utfärda riktlinjer för hur ansökningar om ledsagarservice enligt LSS ska bedömas och för tillämpningen av insatsen.

2011/12:So543 av Matilda Ernkrans och Håkan Bergman (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att reglera i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) att den som tillhandahåller ledsagarservice för den enskilde också ska ha skyldighet att stå för ledsagarens kostnader i samband med aktiviteter som kostar pengar.

2011/12:So554 av Jan Ericson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn och utvärdering av reglerna för LSS och LASS.

2011/12:So568 av Eva Olofsson m.fl. (V):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att personer med psykisk funktionsnedsättning inom personkrets 3 bör ges rätt till daglig verksamhet.

2011/12:So571 av Staffan Danielsson och Helena Lindahl (båda C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över LSS.

2011/12:So580 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

2011/12:So625 av Carina Herrstedt och Julia Kronlid (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att betrakta glasögon för barn upp till 15 år som hjälpmedel och att glasögonen ska vara kostnadsfria.

2011/12:So638 av Per Ramhorn och Mattias Karlsson (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av dagens system för subvention av barns glasögon.

2011/12:So645 av Margareta Sandstedt och Per Ramhorn (båda SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förstärkningar av kompetensen hos personal anställd i all verksamhet under LSS.

2011/12:So658 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över riktlinjerna för stöd till barns glasögon för att stärka möjligheterna för barn med synfel att få glasögon oberoende av var i landet de bor.

2011/12:Kr254 av Anita Brodén (FP):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av en fortsatt utveckling av hörseltek-niska hjälpmedel.

2011/12:A350 av Eva Olofsson m.fl. (V):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillgänglighetsskapande åtgärder.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet i förslagspunkt 9

Motion	Motionärer	Yrkanden
9. Funktionshindersfrågor – förenklad behandling		
2011/12:So201	Anders Andersson (KD)	
2011/12:So270	Marianne Åhman m.fl. (FP)	
2011/12:So338	Agneta Luttröpp (MP)	1
2011/12:So340	Irene Oskarsson (KD)	
2011/12:So367	Lars-Axel Nordell (KD)	1 och 2
2011/12:So369	Elisabeth Björnsdotter Rahm (M)	
2011/12:So398	Billy Gustafsson (S)	
2011/12:So423	Lars Beckman (M)	
2011/12:So512	Karin Åström och Carin Runeson (båda S)	
2011/12:So517	Désirée Liljevall (S)	
2011/12:So534	Marietta de Pourbaix-Lundin (M)	
2011/12:So539	Håkan Bergman och Matilda Ernkran (båda S)	1
2011/12:So568	Eva Olofsson m.fl. (V)	12